

Mestský región Lučenec

Spolupráca, spoločné verejné politiky, spoločné
zabezpečovanie služieb

Viktor Nižňanský, Silvia Ručinská

máj 2015

Správa sumarizuje zistenia z regiónu Lučenec. Definuje podľa autorov hlavné problémy územia a poskytuje námety na riešenia v oblasti ekonomického rozvoja, spravovania územia a spolupráce obcí v mestskom regióne, vo väzbe na očakávané trendy. Tento výstup je súčasťou projektu, ktorý pre Úniu miest Slovenska vypracovalo Komunálne výskumné a poradenské centrum, n.o. Piešťany s názvom „Spolupráca obcí v mestskom regióne“, ktorého cieľom je snaha o intenzívnejšiu spoluprácu jadrového mesta regiónu a obcí v ňom. Osobitnou prílohou je „Mestský región v číslach a údajoch“.

Autori© Ing. Viktor Nižňanský, PhD. – doc. Ing. Silvia Ručinská, PhD.

Prvé vydanie
Neprešlo jazykovou úpravou

Toto dielo, ani jeho časť, sa nesmie reprodukovať bez súhlasu autorov

Táto publikácia vyšla ako záverečný výstup grantu, ktorý poskytla Únia miest Slovenska Komunálnemu výskumnému a poradenskému centru Piešťany n. o.

Obsah

1. Dôvody, zámer a ciele vypracovania projektu	4
2. Zhrnutie súčasného stavu	10
3. Problémová analýza mestského regiónu	21
4. Odporúčania	24

Prílohy

1. Hodnotenie podnikateľského prostredia v regióne	39
2. Bonita obcí v regióne	40
3. Regionálne združenie pre rozvoj (námet)	41
4. Vhodnosť foriem spolupráce	44

1. Dôvody, zámer a ciele vypracovania projektu

Dôvody spracovania projektu

V súvislosti s globalizáciou sa čoraz častejšie hovorí o rastúcom význame metropolitných oblastí, o mestských regiónoch, o zmenách v pôvodne priemyselne založených regiónoch, ale aj o špecializácii miest, ktoré sa stávajú základom klastrov a priťahujú investície, o dostupnosti univerzít a výskumných centier, o regionálnych reťazcoch, o mobilite, o reakciách na klimatické zmeny, o lepších vzťahoch medzi mestami a vidieckymi oblasťami a o **potrebe výraznejšieho prehĺbenia spolupráce rozhodujúcich aktérov v území.**

K zlepšeniu procesov a štruktúr v území, ktoré riadia a koordinujú rozvoj na nadobecnú úroveň, existujú rôzne formy spolupráce medzi verejným a súkromným sektorom. Cieľom tejto práce nie je podrobne sa nimi zaoberať, preto ich iba uvádzame z dôvodu ozrejmenia záberu projektu:

- spolupráca verejného a súkromného sektora (PPP),
- spolupráca rôznych úrovní a stupňov verejnej správy,
- spolupráca občan – občan,
- spolupráca občan – verejná správa,
- spolupráca hospodárskej sféry s občanom,
- vytváranie sietí, klastrov hospodárskou sférou,
- spolupráca občan – hospodárska sféra – verejná správa.

Táto štúdia je zameraná na spoluprácu obcí v rámci vymedzených mestských regiónov.

Dôvody spolupráce

Urbanizované oblasti na celom svete sa musia vyrovnávať s novými vonkajšími aj vnútornými výzvami. Medzi **vnútorné výzvy** patrí napríklad proces suburbanizácie, ktorý je výsledkom odchodu určitých skupín obyvateľstva, často s vyšším vzdelaním, z miest do obcí ležiacich v ich blízkosti, pričom vo väčšine prípadov títo ľudia pracujú v mestách a využívajú mestské služby. Trend funkčného oddelenia bývania a práce spôsobuje problémy v rôznych oblastiach: v doprave, v životnom prostredí, vo využívaní pôdy, v bývaní a práci, ale aj v obecných financiách. Mestá, plniace funkciu centra osídlenia trpia na výrazný nárast dopravy, čo znižuje kvalitu bývania v nich. To je často dôvodom k ďalšiemu vystaňovaniu sa obyvateľov. Celý proces spôsobuje znižovanie finančnej sily miest a mestá sa musia navyše vysporiadať s nadpriemerným podielom starých ľudí, samostatne žijúcich ľudí, menej vzdelaných ľudí a nezamestnaných. S rastúcou globalizáciou hospodárskych procesov pristupujú k vnútorným výzvam aj **výzvy vonkajšie**. Medzi ne patrí napríklad: súboj o usídlenie firiem, o miesto kde sa budú platiť dane, o turistov. Výsledkom je paradoxná situácia: aglomerácie/mestské regióny sa musia komplexne vybaviť, aby mohli byť konkurencieschopné, ale v rámci ich pozície / kompetencií, môžu konať iba lokálne.

Vnútorné a vonkajšie výzvy spôsobujú mestám štrukturálne a finančné problémy s dopadom na zamestnanosť, výrobu, služby, na slabnúce väzby medzi hospodárskym rastom, zamestnanosťou a kvalitou života. Súčasné politické štruktúry (štruktúry správy územia) nie sú na tieto procesy pripravené. Okruh tých, čo platia za komunálne služby často končí na hranici mesta a ani zďaleka nepokrýva okruh tých, čo služby v mestách využívajú. V tejto súvislosti sa hovorí o tzv. prelievaní efektu a z toho vyplýva požiadavka kompenzácie tohto javu. Pravdou je tiež skutočnosť, že z hľadiska priestorového rozvoja, nie sú disponibilné zdroje miest a obcí optimálne využívané, čím sa premrháva šanca lepšej pozície v rámci konkurencie s inými oblasťami/mestami/regiónmi, rovnako ako šanca spoločného obhajovania záujmov v nadregionálnom kontexte. Často je dôvodom veľká fragmentácia obcí a nedostatočná spolupráca, ktoré spôsobujú:

- obmedzenú schopnosť konať,
- nízku efektívnosť činností,
- deficit demokracie a nízku transparentnosť pri rozhodovaní a pri využívaní zdrojov,
- stratu významu regiónu v národnom, ale aj medzinárodnom kontexte.

S novou situáciou sa mestá a regióny vysporiadávajú rozlične. V Európe sú známe príklady zlučovania obcí, pričleňovania obcí k mestám, riešenia úloh vyššou správnu jednotkou, spolupráca obcí na báze zmlúv, vytváranie združení obcí, sietí a pod. Na Slovensku vznikli v roku 2002 vyššie územné celky, ktoré mali vykonávať zákonom definované nadobecné úlohy. Jedným z dôvodov bola aj skutočnosť, že sa nenašla spoločenská a politická podpora pre zlučovanie obcí do väčších územnosprávnych celkov. Preto bolo prijaté riešenie, aby sa niektoré samosprávne úlohy riešili medziobecnou spoluprácou. Doteraz sa to žiaľ obciam dostatočne nepodarilo a ani vyššie územné celky rovnako dostatočne neplnia úlohu koordinátora v území.

Okrem uvedených vnútorných a vonkajších výziev existujú ďalšie dôvody prehĺbenia spolupráce medzi mestami a obcami:

- demografická zmena, ktorú sprevádza starnutie obyvateľstva miest,
- dopady ekonomickej, hypotekárnej a dlhovej krízy na zamestnanosť, výrobu, trh s nehnuteľnosťami, služby,
- presun časti obyvateľov na pracovné miesta v sektore služieb, pričom sa často vyžaduje len nízka kvalifikácia, sú zle platené a znižujú kúpyschopnosť obyvateľov s dopadom práve aj na rozvoj služieb,
- rastúce rozdiely v príjmoch, polarizácia spoločnosti, bohatnutie malej skupiny ľudí, segregácia,
- nižšie daňové príjmy verejných rozpočtov oproti očakávaniam,
- živelný rast miest, ohrozenie biodiverzity, riziká záplav a pod.

Rastúci význam potreby spolupráce má svoje dôvody aj v presune čoraz väčšieho množstva úloh z centrálnej úrovne na mestá, obce, regióny, ktoré sa nedajú efektívne zabezpečiť jednotlivými obcami, ale aj rozširujúci sa akčný priestor obyvateľov obcí súvisiaci s rastúcou mobilitou, ale aj obmedzené verejné financie.

Sme presvedčení, že spolupráca by sa mala stať jednou z priorit miestnej politiky.

Bariéry spolupráce obcí

Európsky hospodársky a sociálny výbor uviedol vo svojej správe z roku 2011 k medziobecnej spolupráci v rámci metropolitných oblastí a mestských regiónov aj dôvody jej nefungovania:

- nedostatočná komunikácia medzi profesionálmi, ktorí sú zodpovední za územný rozvoj, infraštruktúru, bývanie a všeobecné služby a aktérmi, ktorí podporujú hospodársky rozvoj a dynamiku, ako aj vytváranie pracovných miest,
- akademická obec a výskumné ústavy zverejňujú užitočné štúdie o mestských aglomeráciách, ale ich komunikácia s verejnými orgánmi je obmedzená,
- orgány verejnej správy sa neradi delia o svoje názory so súkromným sektorom,
- mestá a regióny, ako aj vlády, sa najprv obracajú na Brusel, aby dostali finančnú podporu a prehliadajú príležitosti na prediskutovanie vhodných politických opatrení, či potrebu diskutovať o vplyve európskej legislatívy na metropolitné oblasti,
- na národnej úrovni i na úrovni EÚ nie je úplne zrejmé, ktoré prístupy sú potrebné, či „zdola nahor“ alebo „zhora nadol“, pričom následkom je, že mestá robia individuálne a nesytemové opatrenia namiesto aby postupovali štruktúrovanejším spôsobom,
- diskusiu nepriaznivo ovplyvňuje napätie medzi vidieckymi a mestskými oblasťami,
- historické a kultúrne bariéry často znemožňujú zaviesť úspešné viacúrovňové riadenie, čo bráni účinnej reakcii na skutočné výzvy,
- štáty a mestá sa často zameriavajú na svoje každodenné fungovanie a nie sú veľmi otvorené integrovaným stratégiám alebo dlhodobým cieľom.

Komunálne výskumné a poradenské centrum, n.o. v štúdiu pre Úniu miest Slovenska (2013) uviedlo na základe zahraničných skúseností najmä z fungovania mestských regiónov v Rakúsku (KDZ Wien, 2012) ďalšie bariéry vzniku a fungovania mestských regiónov na Slovensku:

Zlé pochopenie významu a pojmu mestský región

V prípade mestských regiónov sa nejedná o dominanciu centrálného mesta voči okolitým obciam. Podstatne dôležitejšie je dosiahnuť rast územia mestského regiónu ako celku a zvýšenie kvality služieb spoločnými aktivitami. Preto sa v prípade mestských regiónov nehovorí ako o medziobecnej spolupráci alebo spolupráci mesta a jeho okolia. Ide o spoločné vytvorenie a realizáciu vybraných verejných politík, podľa miestnych a regionálnych podmienok a v rámci zverených kompetencií miestnej samosprávy (napr. politika školská, sociálna, prepravná, kultúrna, politika odpadového hospodárstva,), pričom všetci aktéri sú rovnocennými partnermi

Chýbajúce spoločné politiky na podporu rozvoja regiónu

Napriek tomu, že mestá a obce majú rovnaké právomoci, je zreteľná absencia spoločných verejných politík obcí,

Chýbajúce povedomie a spolupatričnosť

Ak sú hranice pre spoluprácu zle vymedzené, ak nerešpektujú hranice nodálneho regiónu¹, tak nemôžu byť funkčné ani politicky, ani z hľadiska plánovania a rozvoja ekonomiky a nie sú akceptované občanmi. To je príklad

¹ Nodálny región = rôznorodosť vlastností, ale funkčná a organizačná jednotnosť. Prevládajú v ňom horizontálne väzby, ktoré predstavujú toky, ktoré spájajú jadro s periferiou. Určujúce sú väzby medzi jadrom a zázemím. Kde sa strácajú alebo relatívne slabnú väzby s jadrom a nadobúdajú prevahu väzby k inému jadru, tam prebiehajú hranice nodálneho regiónu. Klasickým je tzv. spádový región vymedzený dochádzkou za prácou, vzdelaním, za nákupmi,...

zlého vymedzenia vyšších územných celkov na Slovensku. Preto nie je možné očakávať vysokú mieru spolupatričnosti, vzťah k nim a povedomie obyvateľov o nich.

Nedostatočný tlak, chýbajúca motivácia

Zo strany centrálnej vlády neexistuje dostatočne silný tlak a motivácia na spoluprácu miest a obcí v regióne. Tlak je možné vytvoriť napríklad systémom finančného vyrovnávania, ktorým sa zvýhodnia väčšie územné celky a nepodporí sa zachovávanie roztrieštenej sídlenej štruktúry. Zo strany obyvateľov tiež neexistujú dostatočne silné iniciatívy na spoločné postupy zvyšujúce kvalitu a dostupnosť služieb

Nedostatočná informovanosť o výhodách spolupráce

V povedomí obyvateľov, ale aj mnohých lokálnych politikov, nie sú dostatočne zakotvené výhody spolupráce miest a ich okolia a ich pozitívny dopad nielen na centrá regionálnov. Dôkazom je práve nízka miera spolupráce mimo oblastí, v ktorých je spolupráca stanovená v zákone ako podmienka.

Rozdielne podmienky a nejasnosť o pridanej hodnote spolupráce

V rámci spolupráce mesta a okolia existuje nedôvera a obavy menších miest a obcí, že budú centrom osídlenia využívané, že sa nebudú môcť pokrývať potreby služieb ich obyvateľov. Je preto nevyhnutné veľmi jasne definovať nielen rozsah spolupráce, ale aj jej význam a výhody vyplývajúce z nej.

Obmedzenie flexibility a schopnosti konať nezávisle, zachovanie identity

Najmä u malých obcí vznikajú obavy zo straty flexibility a vplyvu pri presune právomoci na úroveň mestského regiónu. Jedná sa najmä o možnosť podpory vlastných podnikateľov a zachovanie služieb. V prípade spolupráce s výrazne silnejším partnerom sa objavuje aj strach zo straty identity. Toto je možné riešiť vhodnou formou správy a organizácie.

Nedôvera v efekty spolupráce

Nedostatočné vnímanie skutočnosti, že v súvislosti s globalizáciou a požiadavkami na zvyšovanie efektívnosti hospodárenia nadobúdajú na význame aktivity zamerané na zvyšovanie a zlepšovanie kooperácií. Napríklad pri hospodárskom rozvoji, usídľovaní podnikov, odpadovom hospodárstve, ponuky športových a kultúrnych podujatí, sociálnej infraštruktúry, regionálnej profilácie až po spoluprácu v organizácii správy.

Výdavky na kooperáciu a na realizáciu zmeny

Spolupráca stojí peniaze, čas, osoby a vyžaduje zmenu. Čím výraznejšia je spolupráca tým si vyžaduje viac času, bežných výdavkov a to môže byť prekážkou najmä pre menšie obce. Predpokladom zvládnutia spolupráce je vysoká miera stability a prepojenia. Na začiatku je možné spolupracovať menej formálne, čo znižuje počiatočné požiadavky na výdavky a čas.

Politická štruktúra

Rozličné stranické záujmy v obciach a mestách môžu znemožniť spoluprácu, existuje strach zo zmien.

Možné oblasti spolupráce v mestskom regióne

Na základe skúsenosti zo spolupráce v mestských regiónoch a aglomeráciách sme identifikovali sedem oblastí, v rámci ktorých môžu obce (a následne verejný a súkromný sektor) spolupracovať s cieľom podporiť rast územia ako celku:

- podpora hospodárstva (napr. spolupráca v odvetviach, spoločný rozvoj plôch, usídľovanie podnikov, využitie endogénneho potenciálu územia s cieľom podpory rastu),
- vedomostná spoločnosť (napr. rozvoj technológií, vytvorenie informačnej a komunikačnej platformy, internetové portály a ďalšie opatrenia na zdieľanie vedomostí),
- spoločné verejné politiky v rozsahu kompetencií obcí (napr. sociálne služby, regionálne školstvo),
- udržateľný rozvoj dopravy (napr. vytvorenie spoločného dopravného konceptu, optimalizácia verejnej osobnej dopravy, koncepcia mobility, spoločná cenová politika),
- vytvorenie, resp. udržanie vysokej kvality života a životného prostredia (napr. zelené plochy, oddych, ekologické plochy, opatrovanie, údržba, zariadenia voľného času, kultúry, manažment zdrojov, zvýšené nasadenie obnoviteľných zdrojov energie, odpadové hospodárstvo, protipovodňové opatrenia),
- udržateľný rozvoj osídlenia (napr. spoločný postup pri využívaní územia, kultúrnej krajiny, transparentnosť a koordinácia miestnych a regionálnych rozvojových plánov, využívanie pôdy, zabraňovanie roztriešteniu osídlenia),
- spoločný marketing (jedná sa o budovanie spolupatričnosti k mestskému regiónu, vytváranie identity, pre podporu spolupatričnosti, vytvorenie spoločnej pozície regiónu v národnej a medzinárodnej konkurencii cestou pomocou spoločného vystupovania navonok).

Pojem mestský región

Projekt „mestský región“ sa opiera o zaužívané definície mestských regiónov, resp. funkčných mestských regiónov vymedzených najmä geografmi a urbanistami. Funkčný región vyjadruje celistvý územný útvar, pre ktorý sú typické vzťahy medzi jadrom – centrom tohto územia a ostatnými zložkami – zázemím. V slovenských podmienkach sa vymedzením funkčných mestských regiónov zaoberal s dlhodobým prehľadom ako prvý A. Bezák, ktorý vyjadril, že v každom funkčnom mestskom regióne sa rozlišuje jadro, pozostávajúce z jedného alebo niekoľkých miest a tzv. obvod, ktorý je s jadrom spojený väzbami, pričom intenzita týchto väzieb klesá s rastúcou vzdialenosťou od jadra (2000, 2014). Spojenie jadra a zázemia môže byť na základne rôznych druhov väzieb, napr. odchádzky a dochádzky za prácou, dochádzky za školou, dochádzky za bývaním resp. iná forma denného pohybu obyvateľstva inak označovaná aj ako denný urbánny systém. Bezák vymedzil na základe denného dochádzania do zamestnania funkčné mestské regióny v podmienkach SR a na jeho práce neskôr nadviazali ďalší odborníci zaoberajúci sa touto problematikou v SR ale aj ČR aj inými prístupmi ich vymedzenia (napr. Slavík, Hudec, Novotný, Klapka, Bleha, Bednář, Halás, Bačík, Tóth, Matlovič).

Pre potreby našej štúdie budeme používať pojem mestský región a budeme ho chápať ako územie, v ktorom vystupuje jedno alebo viac miest ako centrá a obce, ktoré tvoria zázemie centra. Často sa vzťah mesta a jeho zázemia opiera o predstavu, že centrálné (jadrové) mesto je vo vzťahu k okoliu, k okolitým obciam, dominujúce. Takáto predstava však nezodpovedá pojmu mestský región. V jeho hraniciach **nedominuje primárne centrálné mesto**. Existujú oblasti, ktoré sú pre mestský región dôležité ako celok, a preto sa obce v ňom, vrátane jadrového mesta, chovajú ako rovnocenní partneri, a v mnohých prípadoch sa spájajú aj so súkromným sektorom do spoločných aktivít.

Zdroje informácií a metodológia

Pre naplnenie hlavného cieľa projektu bolo nevyhnutné vymedziť územie, ktorého sa projektový zámer týka a ktoré budeme označovať ako „mestský región“. Zmyslom projektu nebolo vymedzovať nové územné systémy ani popierať resp. vylepšovať doterajšie prístupy urbanistov a geografov v SR. Našou výskumnou jednotkou bolo územie vymedzené centrálnym mestom a jeho zázemím, pričom prvotné údaje sme zisťovali za všetky obce v hraniciach vopred vybraných okresov Úniou miest Slovenska a následne sme podľa dvoch základných kritérií určili jadro – centrum, jadrové územie, prímestské pásmo a vonkajšiu zónu.

Kritériá, ktoré sme použili, boli: dochádzka za prácou do centrálného mesta a hustota osídlenia.

Pre **jadrové územie** regiónu, označované tiež funkčné územie, platila nasledovná kombinácia kritérií:

- viac ako 50 % dochádzka ekonomicky aktívnych obyvateľov z obcí do centra,
- hustota obyvateľov na km² územia väčšia ako 100.

Hranica 50 % dochádzkovosti do centrálného mesta vyplýva ako štandardný ukazovateľ z viacerých štúdií s touto problematikou. Hustota obyvateľov nad 100 obyvateľov na 1 km² vychádza z hodnoty priemernej hustoty obyvateľov v SR (približne 110 obyvateľov/km²).

Pre vymedzenie **prímestského pásma** platili kritériá:

- viac ako 45 % dochádzka ekonomicky aktívnych obyvateľov z obcí do centra
- nižšia hustota obyvateľov na km² územia ako 100

Za **vonkajšiu zónu** sme označili všetky tie obce v území, ktoré vykazujú menšiu dochádzkovosť ekonomicky aktívnych obyvateľov do centra ako 45 %.

Zóna v mestskom regióne	Kritérium dochádzkovosť za prácou	Kritérium hustota obyvateľstva na 1 km ²
Centrum (jadro)	Centrum je cieľom dochádzok za prácou	Centrum vykazuje vysokú hustotu
jadrové (funkčné) územie regiónu	viac ako 50 % dochádzka ekonomicky aktívnych obyvateľov z obcí	vyššia hustota ako 100
prímestské pásmo	viac ako 45 % dochádzka ekonomicky aktívnych obyvateľov z obcí	nižšia hustota ako 100
vonkajšia zóna	menej ako 45 % dochádzka ekonomicky aktívnych obyvateľov z obcí	hustota bez vymedzenia

Podklad pre analýzu údajov obcí v nami definovaných mestských regiónoch tvorili informácie zo Štatistického úradu Slovenskej republiky, z ostatných centrálnych zdrojov –Ústav informácií a prognóz v školstve, UPSVAR,

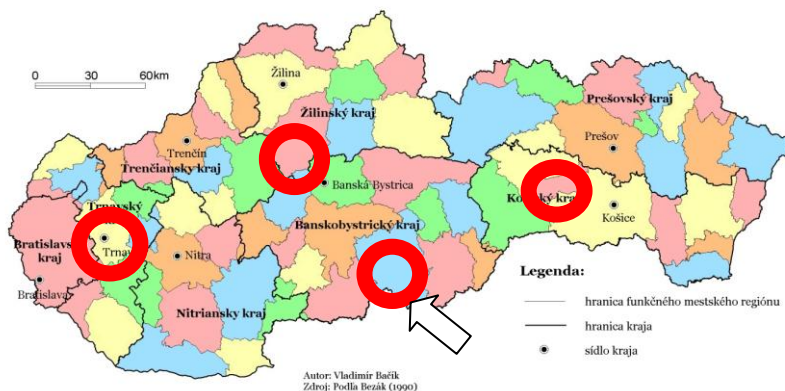
Centrálny register poskytovateľov sociálnych služieb, Datacentrum, enviroportál Ministerstva životného prostredia SR, Slovenská správa ciest, z miestnych zdrojov - najmä údaje poskytnuté mestami a obcami v regióne formou riadených rozhovorov a dotazníkmi, údaje z dostupných dokumentov (PHSR, ÚPD, koncepcie, stratégie).

Všetky tabuľky a grafy v tejto štúdií, ktoré nemajú uvedený zdroj, sú vytvorené autormi ako vlastné alebo sú vypracované na základe informácií z vyššie vymenovaných zdrojov dát. Zdrojové tabuľky ku grafom aj s jasným zadaním zdrojových dát sú v samostatnej prílohe pre každý mestský región „Mestský región v číslach a údajoch“. Dáta získavané z centrálnych a miestnych zdrojov boli analyzované v týchto oblastiach a ich konkrétnych ukazovateľoch²:

- sídelná štruktúra a vývoj - hustota, štruktúra bytov, vývoj osídlenia, výstavba bytov, využitie územia, cena pôdy,
- demografická štruktúra a vývoj - obyvateľstvo, migrácia, veková štruktúra, štruktúra domácností, miera vzdelania,
- hospodárska štruktúra a vývoj - rast, zamestnanosť, príjmy, odvetvia, veľkosť podnikov, zmena štruktúry, disponibilné pozemky,
- rozvoj dopravy a pohyb ekonomicky aktívnych osôb - IAD, MHD, vplyv železnice, prichádzajúci a odchádzajúci za prácou, do centra, cestná sieť, stupeň automobilizmu,
- kvalita života - zásobovanie, bytový štandard, školstvo, sociálne služby, zdravotníctvo, kultúra,
- životné prostredie - odpad, protipovodňové opatrenia, stabilita krajiny,
- verejné financie - Príjmy, výdavky, daňová sila, finančná sila, miera sebestačnosti,
- volení predstavitelia a zamestnanci verejného sektora - miestne úrady, podriadené organizácie, volení predstavitelia, e-government,
- marketing - marketingové nástroje, marketingová stratégia,
- spolupráca.

Výstupom projektu nemalo byť striktné určenie, ktoré obce by mali, a ktoré nemali patriť do mestského regiónu. Zámerom projektu bolo na základe analýzy dát, silných a slabých stránok samotných obcí a celého územia v súvislosti s aktuálnymi trendmi vyjadriť odporúčania pre konkrétne územia a zároveň určiť hranice v území pre efektívnu spoluprácu.

Za prínos našej štúdie považujeme okrem konkrétnych menovaných výstupov aj samotné sumarizácie dát za jednotlivé obce, ktoré v tejto podobe, podľa nás, akú ponúkame v prílohovej časti, nejestvujú. Samotné zaradenie resp. nezaradenie jednotlivých obcí do mestského regiónu neznamenal pre autorov štúdie obmedzenie sa v zbere dát len na obce patriace do jadrového územia mestského regiónu.

Na základe dohody v rámci Únie miest Slovenska boli vytipované štyri regióny: Trnava, Lučenec, Turčianske Teplice a Gelnica.

Zdroj: Bačík in Sloboda, 2006

² Tvoria osobitný výstup projektu „Mestský región v číslach a údajoch“

Ciele a výstupy projektu

Cieľom projektu je vo väzbe na nové rámcové podmienky, ktoré sme opísali v úvode, **podnietiť snahu o odstraňovanie bariér spolupráce jadrového mesta a obcí a naštartovanie systematickej spolupráce v hraniciach mestského regiónu**. Výstupmi projektu sú :

- záverečná sumarizujúca správa pre Úniu miest Slovenska: „Spolupráca obcí v mestskom regióne - Súhrnná správa projektu“,
- štúdie troch pilotných regiónov okolo miest Trnava, Lučenec a Gelnica: „Mestský región Lučenec“, „Mestský región Trnava“, „Mestský región Gelnica“,
- samostatné tri dokumenty zahrňujúce všetky analyzované tabuľky a informácie pre každý mestský región samostatne pod názvom: „Mestský región v číslach a údajoch“.

Nositelia a pozície v projekte

Projekt realizovalo Komunálne výskumné a poradenské centrum, n. o. Piešťany na základe dohody a s podporou Únie miest Slovenska, v spolupráci s mestami (v tejto etape odporučenými prezídiom Únie miest Slovenska) a obcami ležiacimi v hraniciach spoločne definovaného mestského regiónu. Projekt nemal ambíciu nahradiť úlohu miest a obcí vypracovať program hospodárskeho a sociálneho rozvoja poskytuje však podklady pre jeho vypracovanie. Rovnako projekt nenahrádza úlohy miest a obcí vyplývajúce z požiadaviek a metodických pokynov pre vypracovanie integrovaných stratégií územia potrebných k čerpaniu prostriedkov z operačných programov Partnerskej dohody pre roky 2014 – 2020. Jeho priebežné a konečné výstupy môžu byť pre tieto úlohy podkladom.

2. Zhrnutie súčasného stavu

Priestorová organizácia regiónu

Centrum regiónu Lučenec je spádovou oblasťou väčšiny obcí okresu/regionu. Subcentrom v regióne je mesto Fiľakovo. Región je takmer bez jadrového územia (viac ako 50 % dochádzky EAO do centra a hustota obyvateľov na km² viac ako 100).

Prímestské pásmo (nad 45 % dochádzajúcich za prácou, nižšia hustota) mesta Lučenec tvoria obce:

Boľkovce, Budiná, Fiľakovské Kováče, Gregorova Vieska, Halič, Holiša, Jelšovec, Kalonda, Lehôtka, Lipovany, Lupoč, Mašková, Mikušovce, Mučín, Nové Hony, Panické Dravce, Pinciná, Pleš, Podrečany, Stará Halič, Točnica, Tomášovce, Trebeľovce, Trenč, Tuhár, Veľká n/Ipľom, Vidiná

Prímestské pásmo mesta Fiľakovo tvoria obce:

Biskupice, Čakanovce, Čamovce, Prša, Radzovce, Ratka, Šíd, Šurice, Veľké Dravce

Vonkajšiu zónu mesta Lučenec (dochádzka menej ako 45%) tvoria obce:

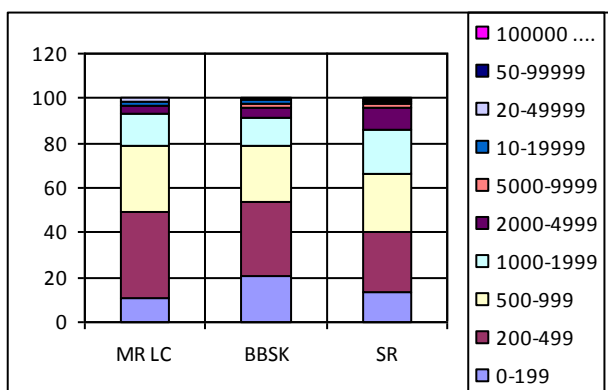
Belina, Biskupice, Buzitka, Čakanovce, Čamovce, Divín, Dobroč, Fiľakovo, Kotmanová, Lentvora, Luboreč, Mýtina, Nitra n/Ipľom, Píla, Polichno, Praha, Prša, Radzovce, Ratka, Ružiná, Šavol, Šiatorská Bukovinka, Šíd, Šurice, Veľké Dravce

Vonkajšiu zónu mesta Fiľakovo tvoria obce:

Bulhary, Buzitka, Fiľakovské Kováče, Holiša, Lučenec, Šiatorská Bukovinka, Tomášovce, Trebeľovce, Vidiná

V prvej fáze odporúčame prehliť spoluprácu mesta Lučenec a jeho prímestského územia.

Roztrieštená sídelná štruktúra

V okrese je zastúpených veľký počet malých obcí, 78,9 % obcí je menších ako 1000 obyvateľov, 28 obcí z 57 obcí má menej ako 500 obyvateľov a 6 obcí menej ako 199 obyvateľov. Zastúpenie počtu obyvateľov žijúcich v obciach do 1000 obyvateľov je vyššie ako priemer v Slovenskej republike.

V porovnaní so štruktúrou obcí v BBSK je v regióne Lučenec zastúpených menej obcí do 200 obyvateľov, ale väčší podiel obcí veľkosti 200 – 999 obyvateľov.

Podiel poľnohospodárskej pôdy nad priemerom Slovenska

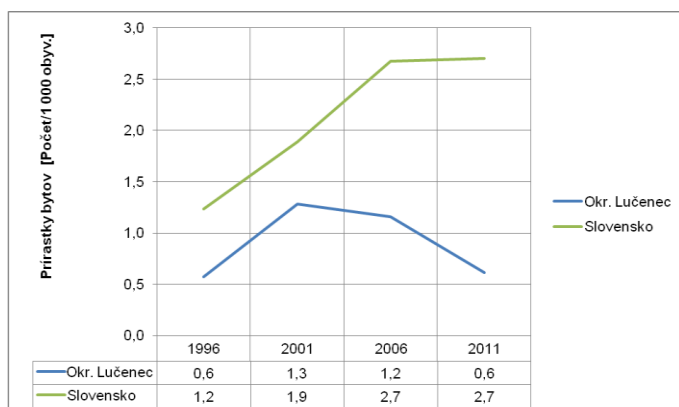
Podiel poľnohospodárskej pôdy na celkovej výmere územia je 51,2 % (SR 49,57 %). Zastavaná plocha tvorí 4,48 % celkovej plochy regiónu (SR 4,73). V rokoch 1996 – 2011 sa jej plocha takmer zdvojnásobila. Mestá Lučenec (15,09 %), Fiľakovo (17,38 %) a obec Boľkovce (10,05 %) majú najvyšší podiel zastavaného územia v katastri.

Priemerné ceny nehnuteľností

Priemerné ceny nehnuteľností v mestskom regióne (€/m²) mali v roku 2013 hodnotu:

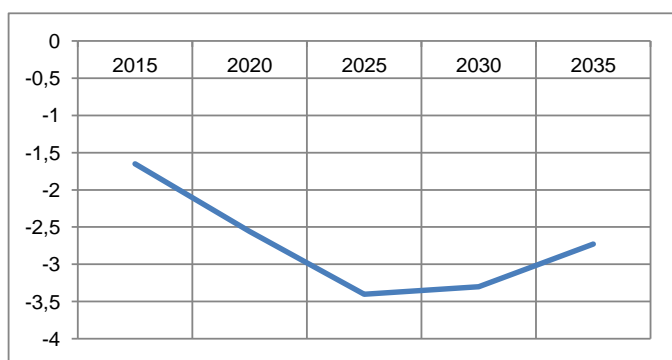
- novostavby 703
- byty 423
- domy 378
- pozemky 28 (17,2 – 64 Lučenec)
- priem. plochy 6,0 -20,9
- komerčné stavby 18,7 – 40,0

Klesajúce prírastky nových bytov

Počet bytov na 1000 obyvateľov poklesol za posledných 10 rokov a v roku 2011 sa vyrovnal úrovni z roku 1996.

Počet obyvateľov doteraz rástol, prognóza hovorí o poklese

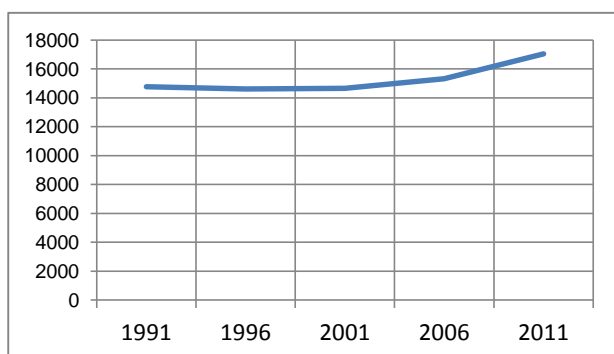
Vývoj počtu obyvateľov na 1000 obyvateľov (%), podľa prognózy, má byť záporný. Počet obyvateľov v regióne v rokoch 2001 – 2011 mierne rástol, výraznejší pokles obyvateľov (viac ako 12 %) sa prejavil v obciach Budiná, Tuhár a Šiatorská Bukovinka.

V rokoch 2015 – 2035 sa predpokladá celkový pokles počtu obyvateľov okresu o 5,13 % (- 4 241), oproti roku 2015.

Počet odsťahovaných z regiónu rástol

Od roku 2006 nastal proces odsťahovania sa z regiónu, za posledné 3 roky mierne narástol počet obyvateľov, ktorí sa vysťahovali do zahraničia.

Vo väčšine obcí regiónu je trend starnutia vyšší ako slovenský priemer

Starnutie obyvateľov v regióne sa zrýchliilo po roku 2001.

Región vykazuje rovnako ako celá SR trend starnutia obyvateľstva. Celoslovenský priemer je 13 % zastúpenia ľudí 65+ na celkovom počte obyvateľov, v regióne je 35 obcí nad týmto priemerom. V troch obciach je počet obyvateľov v poproduktívnom veku väčší ako 20 % (Šiatorská Bukovinka, Ábelová a Budiná). Priemerný vek sa z 40,26 roka zvýši v roku 2035 na 45,87 (+ 13,8%)

Nadpriemerné zastúpenie viacčlenných domácností

V SR tvorí väčšiu ako 5 člennú domácnosť 6,5 % z celkového počtu domácností. V okrese Lučenec je štvrtina obcí (13 z 57), v ktorých je zastúpenie viacpočetných domácností (6+) viac ako 10 % na celkovom počte domácností v obci.

Národnostne zmiešaný región

Územie regiónu je z hľadiska národnostného zloženia územím zmiešaným. V regióne žije 60 % obyvateľov slovenskej národnosti. 38 obcí má aspoň 50 % podiel obyvateľstva slovenskej národnosti, v 8 obciach je zastúpenie obyvateľov slovenskej národnosti menšie ako 20 %.

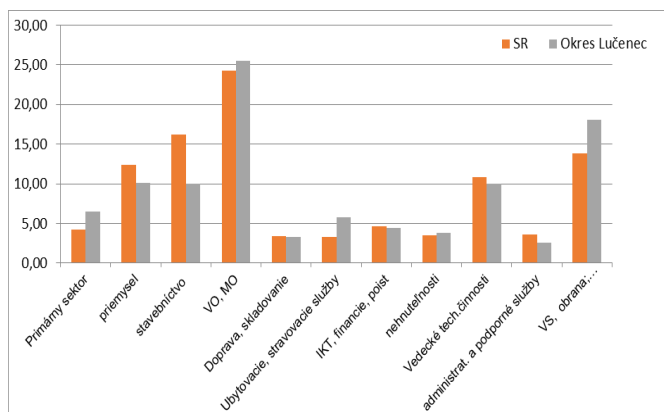
Nevhodná vzdelanostná štruktúra obyvateľstva

Vzdelanostná štruktúra obyvateľov je z hľadiska celého regiónu nevhodná. Podiel nevzdelaných a so základným vzdelaním je nad priemerom Slovenska. Podiel vysokoškolsky vzdelaných obyvateľov v regióne (13 %) sa približuje k celoslovenskému priemeru (14 %) najmä vďaka mestu Lučenec a obci Vidiná. Každý piaty obyvateľ mesta Lučenec má vysokoškolské vzdelanie.

Nízky podiel regiónu na tvorbe HDP a pridanej hodnoty SR

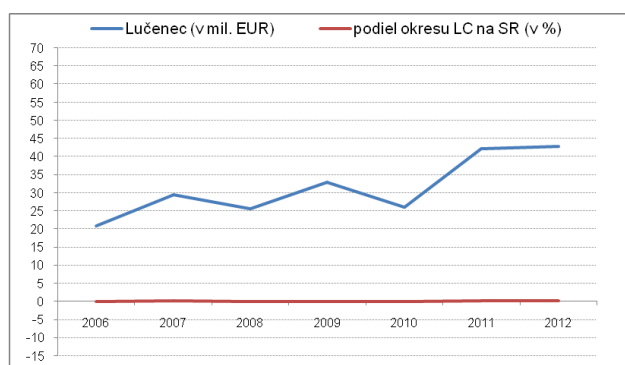
Okres Lučenec je súčasťou Banskobystrického kraja, v ktorom sa tvorí druhý najnižší HDP na obyvateľa v SR. Aktuálne sa na území okresu vytvorí menej ako 1 % pridanej hodnoty SR. Index rastu pridanej hodnoty za obdobie 2001 – 2011 má rastúcu tendenciu.

Základ ekonomiky regiónu sa oproti minulosti mení

Štruktúra ekonomiky sa v regióne prešla zmenou. V minulosti prevažoval textilný a strojársky priemysel. V súčasnosti tvorí základ štruktúry ekonomiky regiónu potravinársky, drevársky priemysel a priemysel stavebných hmôt, ktorý by mohol využívať zásoby nerastov regiónu, keďže v okolí Lučenca, Pincinej, Jelšovci a Veľkej nad Ipľom sú ložiská nerudných keramických surovín, pieskov, alginitu, diatomitu. Najvýznamnejší zamestnávateľia sú firmy z oblasti výroby strojov a zariadení, spracovania kovov, spracovania dreva, výroby potravín a nápojov.

Veľmi nízky podiel priamych zahraničných investícií v regióne

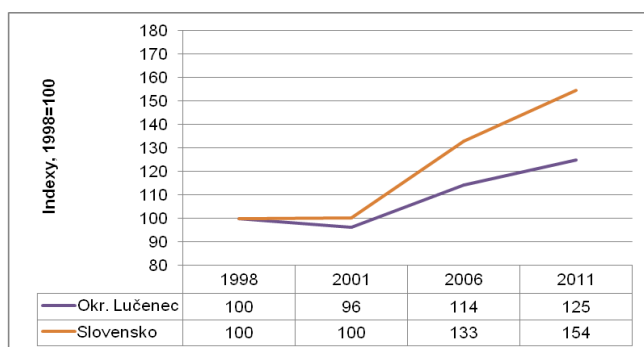
Priame zahraničné investície dosahovali na Slovensku v priemere v roku 2012 hodnotu 7818 € na obyvateľa, v okrese Lučenec dosahovali iba 574 € na obyvateľa (menej ako Gelnica).

Územiu chýbajú významnejší investori, ktorí by vytvorili pracovné miesta a prispeli by k rastu produktivity regiónu a zníženiu nezamestnanosti. Objem priamych zahraničných investícií v regióne Lučenec predstavuje len približne 1 promile z celkového objemu investícií prichádzajúcich do SR.

Väčšinu zamestnávateľov tvorí veľko- a maloobchod a verejný sektor

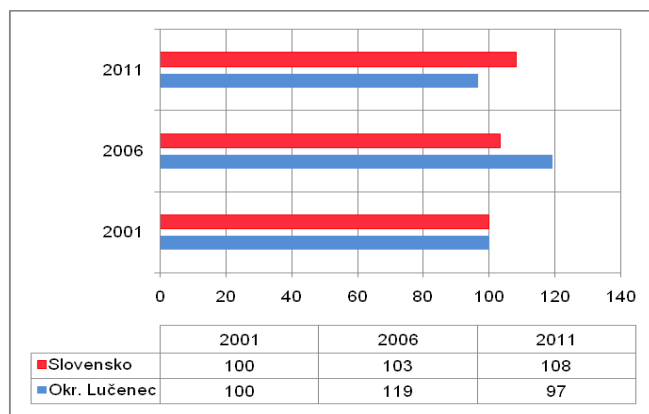
Veľkoobchodné a maloobchodné podniky tvoria štvrtinu všetkých podnikov okresu. Dôležitým odvetvím je aj verejná správa, zdravotníctvo a školstvo. Najmenej významné je odvetvie administratívnych služieb a dopravy.

Malý počet podnikateľských subjektov

Najväčší počet podnikov a podnikateľov je v Lučenci, Fiľakove, Haliči a Vidinej. Index zmeny počtu podnikateľov v regióne vyjadruje ich mierny nárast oproti roku 1998, celoslovenský rast je výraznejší, ako prírastok v regióne. Počet subjektov na 100 obyvateľov predstavoval v roku 2011 7,72 %, celoslovenský priemer bol 11,33 %.

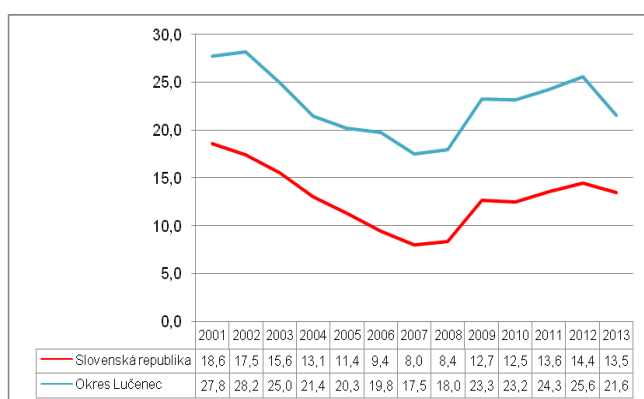
Index počtu veľkých priemyselných zamestnávateľov s počtom zamestnancov nad 20 od roku 2001 poklesol:

Voľné miesta v priemyselných parkoch

V regióne sú dva priemyselné parky: Priemyselný park Lučenec Juh a Priemyselný park Fiľakovo, ktoré majú voľné plochy. V lučeneckom parku pracuje cca 950 zamestnancov v automobilovom a nábytkárskom priemysle, vo fiľakovskom 1320 zamestnancov.

Nezamestnanosť v regióne jedna z najvyšších v SR

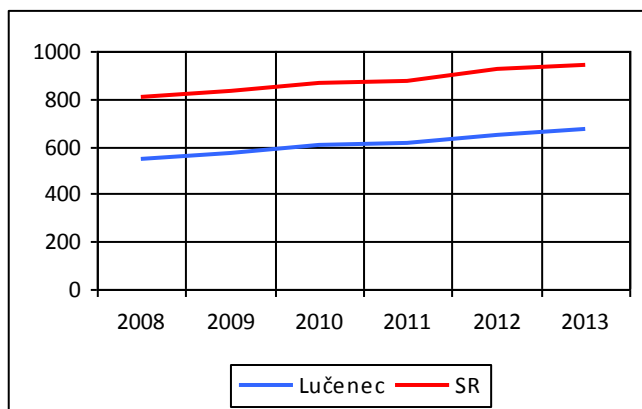
Nezamestnanosť v okrese Lučenec patrí medzi najvyššie v SR. Jednou z príčin je nevhodná kvalifikačná štruktúra pracovnej sily. Problematická je zamestnateľnosť práceschopného obyvateľstva s nízkym stupňom vzdelania a ukončenie podnikania veľkého zamestnávateľa Novoker (odvetvie stavebníctva). Miera evidovanej nezamestnanosti v regióne za sledované obdobie výrazne prevyšuje celoslovenský priemer:

Nízka miera zamestnanosti a zamestnateľnosti

Región vykazuje pomerne nízke percento zamestnanosti vlastných obyvateľov a obyvateľov, ktorí do územia dochádzajú, čo súvisí s nižším potenciálom zamestnateľnosti. Celkovo je dochádzkovosť do regiónu viazaná najmä na mesto Lučenec a Fiľakovo.

Rastie index ekonomického zaťaženia v okrese (podiel ekonomicky neaktívnych a aktívnych obyvateľov)

Nízka priemerná mzda

Priemerná hrubá mesačná mzda (€) v mestskom regióne je jedna z najnižších v SR, predstavuje menej ako ¼ priemeru SR.

Dlhodobozanedbávané dopravné napojenie regiónu

Cestné napojenie regiónu nie je ideálne, bolo dlhodobozanedbávané. V regióne nie je diaľnica a výstavba rýchlostnej komunikácie bola odložená. V regióne prevládajú cesty III. triedy, je v ňom 37,36 km ciest "E" pre medzinárodnú dopravu, 82,7 km ciest I. triedy, 37,67 km ciest II. triedy a 219 km ciest III. triedy. Hustota cestnej siete je 0,412 km/ km² a na 1000 obyvateľov pripadá 4,676 km ciest a je nad priemerom Slovenska: 0,368 km/km², 3,32 km/1000 obyvateľov.

Hromadná doprava zabezpečovaná železnicou a autobusmi

Centrom regiónu Lučencom vedie južný železničný ťah Bratislava – Košice s možnosťou napojenie z Filakova do Salgotárjánu (Maďarsko). Uvažuje sa s elektrifikáciou trate a jej modernizáciou. Železničnou dopravou je dostupných 11 z 57 obcí, pričom prítomnosť železnice a železničnej stanice nemá výrazný vplyv na usídľovanie podnikov a rast počtu obyvateľstva v obciach. Každá obec regiónu má autobusové spojenie, 42 obcí má viac ako jednu zastávku. V okrese premáva 24 prímestských liniek, v meste Lučenec je 5 liniek MHD. Hromadná autobusová doprava zaznamenal od roku 1993 takmer 50% pokles počtu prepravených osôb a 30 % pokles najazdených kilometrov.

V okrese je registrovaných 31911 vozidiel, ktoré predstavujú približne 10 % vozidiel celého kraja a 1 % v rámci SR.

Okresom Lučenec prechádza 10 cyklotrás, ktoré majú spolu 142 km.

Na území okresu je letisko v Boľkovciach (60 km od Lučenca je funkčné letisko Sliač v okrese Zvolen).

Z regiónu odchádza za prácou viac obyvateľov ako prichádza

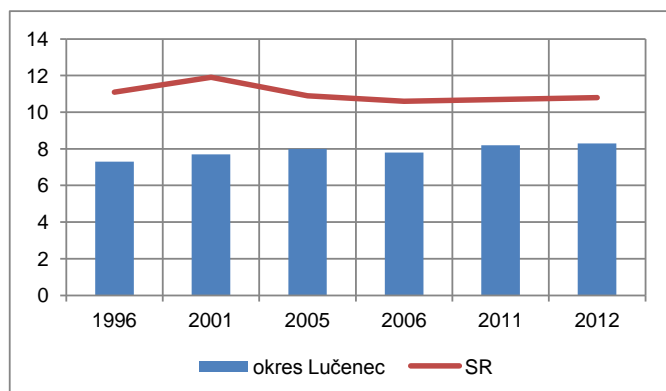
Celkovo dochádza do regiónu 11916 obyvateľov za prácou a školou, z regiónu odchádza za školou a prácou spolu 13 707 obyvateľov. Z toho za prácou dochádza 8161 dochádzajúcich za prácou, najmä v oblasti priemyslu. V rámci okresu dochádza do práce 5681 obyvateľov (57 %), do iných okresov SR odchádza za prácou 2298 ekonomicky aktívnych obyvateľov a do zahraničia 1883, z toho 545 denne. Najväčšia dochádzkovosť mimo okresu Lučenec je z okresu Poltár - 1 282 ekonomicky aktívnych obyvateľov, z toho 933 denne. Odchádzajúcich do zamestnania mimo okres je 9862 ekonomicky aktívnych obyvateľov, z toho 5 938 denne.

Veľký pohyb žiakov ZŠ a SŠ absencia VŠ

Za školou dochádza do okresu 3 755 žiakov a študentov, z toho 1 534 žiakov ZŠ, 2 102 študentov SŠ a 119 študentov VŠ. Za školou odchádza v okrese Lučenec 3 845 študentov a žiakov, z toho 1 444 je žiakov ZŠ, 1 212 študentov SŠ a 1 189 študentov VŠ.

V porovnaní s inými regiónmi ma región nižšie zastúpenie stredného školstva. V území nie je vysoká škola, sídli tu detašované pracoviská 5 vysokých škôl.

Pokles žiakov v materských škôlkach

Počet tried na základnú školu je menší ako priemer v SR

V rokoch 1996 – 2014 klesol počet materských škôlok é 18, počet tried o 22 a počet učiteľov o 39. Počet žiakov v MŠ na 1000 obyvateľov prechodne klesol v rokoch 1996 – 2011 o 14 %, následne v rokoch 2011 – 2014 vzrástol o 7 % ako reakcia na demografický vývoj.

Existujú výrazné rozdiely v počet detí na triedu a počte detí na učiteľa. Počet detí na triedu MŠ je v priemere 20, interval 13,5 – 25, Počet detí na učiteľa je v priemere 10,2, interval 7,5 – 12,5.

30 obcí z 57 nemá základnú školu

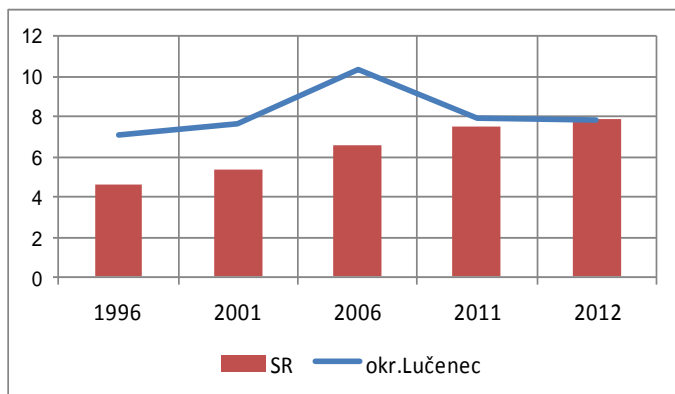
Z 39 základných škôl v regióne je 1/3 (13) v Lučenci (9) a Fiľakove (4). Počet základných škôl klesol v rokoch 1996 – 2014 o 13. Počet tried o 70 a počet učiteľov o 39. Podiel žiakov na 1000 obyvateľov výrazne klesol o 36 %, zo 116/1000 na 75/1000.

V regióne sú 4 základné špeciálne školy, 3 v Lučenci (371 žiakov) a 1 vo Fiľakove (139 žiakov). Počet základných umeleckých škôl sa zvýšil z 2 na 4 a počet žiakov z 1012 (1996) na 1 659 (2014).

2605 študentov v stredných odborných školách

V okrese sú 3 gymnáziá, 7 stredných odborných škôl (SOŠ, SPŠ stavebná, SOŠ technická, Stredná zdravotná škola, Obchodná akadémia, Ped. a soc. akadémia a SOŠ hotelových služieb a dopravy) a 2 špeciálne stredné školy. Najviac študentov má SOŠ hotelových služieb a dopravy (877).

Rast počtu zariadení a počtu miest v sociálnych službách

Počet miest v sociálnych zariadeniach na 1000 obyvateľov bol v roku 2012 na úrovni priemeru Slovenska, pričom na Slovensku je zrejmy kontinuálny rast, zatiaľ čo v regióne Lučenca stagnácia, až pokles.

V rokoch 1996 – 2012 v okrese vzrástol počet zariadení z 5 na 20, mierne vzrástol počet lôžok z 519 na 592, počet miest na 1000 obyvateľov mierne vzrástol z 7,1/1000 na 7,8/1000 obyvateľov.

Pokles počtu kultúrnych zariadení

V rokoch 1996 – 2011 v okrese poklesol počet kultúrnych zariadení zo 146 na 100, poklesol počet knižníc zo 61 na 40 a poklesol počet kín z 8 na 6 a počet miest v nich o – 1466. Oproti priemeru Slovenska je nadpriemerné zastúpenie kultúrnej osvetových zariadení a verejných knižníc na 1000 obyvateľov, čo je spojené s veľkou štruktúrou obcí nakoľko tieto inštitúcie považuje za dôležité každá obec.

Väčšina obcí nemá lekára v obci

V regióne je jedna nemocnica a 53 lekárov a zdravotníckych zariadení. Z celkového počtu 57 obcí je 51 bez lekára

Pokles počtu športových zariadení a ich koncentrácia do Lučenca

V roku 2011 bolo v území 173 športových zariadení, podstatná časť z nich sa nachádza v Lučenci a Fiľakove. V okrese boli v okrese 4 športové haly (3 v Lučenci, 1 v Šuriciach), v súčasnosti (2011) je len 1 v Lučenci. Počet telocviční klesol z 39 na 28 – najmä vo Fiľakove sa zredukoval počet z 13 na 5. Telocvične pribudli v obciach Halič, Rapovce, Vidiná. V okrese sú (2011) 3 kúpaliská a 2 bazény (v meste Lučenec). V okrese je 49 futbalových ihrísk, 8 školských ihrísk a 36 iných ihrísk. V území sa nachádza 11 štadiónov a ľadových plôch. Oproti priemeru Slovenska je v prepočte na 1000 obyvateľov nadpriemerný počet futbalových ihrísk, čo súvisí s veľkou štruktúrou obcí. Aktuálne zrekonštruovaná športová hala v Lučenci je priestor aj pre kultúrne podujatia.

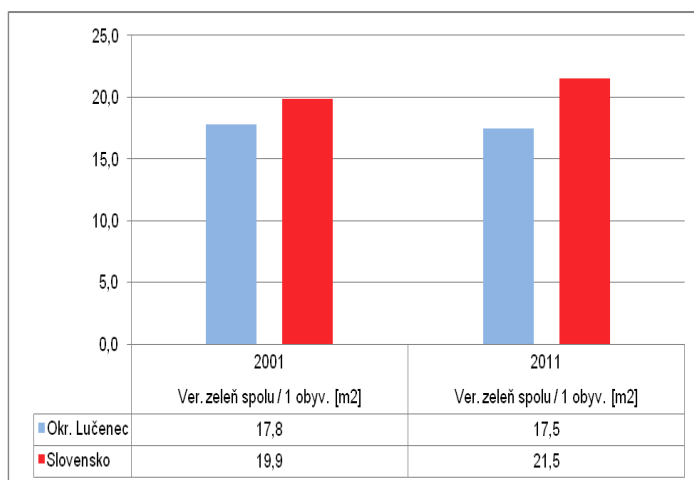
Obchodné domy sa koncentrujú v Lučenci, 4 obce nemajú obchod

V území sú 4 obce, ktoré nemajú žiaden obchod, vo všetkých ostatných je možnosť nakupovania. Obchodných domov resp. hypermarketov je v celom regióne 8, z toho 6 v Lučenci.

75 % stravovacích zariadení regiónu je v Lučenci

V mestskom regióne Lučenec sa nachádza viac ako 60 stravovacích zariadení: Lučenec (44), Mikroregión Novohradské Podzámčie (10), Halič (7), Tuhár (3), Stará Halič (3), Mikroregión Obručná (2), Budiná (2), Polichno (2), Šiatorská Bukovinka (2), Ábelová (1), Mikroregión Javor (1), Tomášovce (1), Fiľakovo (1), Podrečany (1).

Rozloha verejnej zelene je blízka priemeru v SR, v 8 obciach nastal pokles

Rozloha verejnej zelene vrátane parkovej je blízka priemeru SR. V okrese je viac ako polovica obcí, ktoré nemajú takmer žiadne parky (menej ako 0,1 ha). Najviac zelene je v Lučenci, Fiľakove a Haliči. V obciach Holiša, Lehôtka, Lupoč, Polichno, Ratka, Šiatorská Bukovinka, Síd a Trebeľovce výrazne klesol podiel zelene na obyvateľa, v Holiši dokonca na 0.

Nízka produkcia, ale aj nízka miera zhodnocovania komunálneho odpadu

V celom okrese sa ale vyprodukuje podpriemerné množstvo odpadu. Každá obec okresu je pod celoslovenským priemerom v tvorbe odpadu. V obci Nitra nad Ipľom sa vytvorí len 25 kg odpadu na 1 obyvateľa ročne, čo je desaťnásobne menej ako priemer v SR. Zároveň je táto obec spolu s obcou Veľká na Ipľom jediná, v ktorej sa nezhodnotí ani jeden kg odpadu.

V okrese Lučenec sa celkovo málo zhodnocuje odpad. V roku 2011 sa zhodnotilo priemerne na 1 obyvateľa 27 kg, čo je z celkového počtu vyprodukovaného odpadu 11,5 % (Celoslovenský priemer v roku 2011 bol 24 %), čiže viac ako 4/5 odpadu sa nerecykluje. V okrese sa recykluje asi tretina toho, čo je priemer v SR. Mnohé obce okresu v rokoch 2001 a 2006 odpad nezhodnocovali, v roku 2011 vykazujú aspoň nízke (nenulové) hodnoty recyklácie. V okrese je 8 skládok odpadu (7 - Čamovce, 1 - Lučenec).

Väčšine obcí chýba verejná kanalizácia, veľkej časti aj verejný vodovod

79 % obcí okresu nemá kanalizačnú sieť, 40 % obcí nemá vodovodnú sieť. Plynofikovaných je 34 % obcí.

Daňové príjmy obcí tvorí najmä podiel na dani z príjmu fyzických osôb

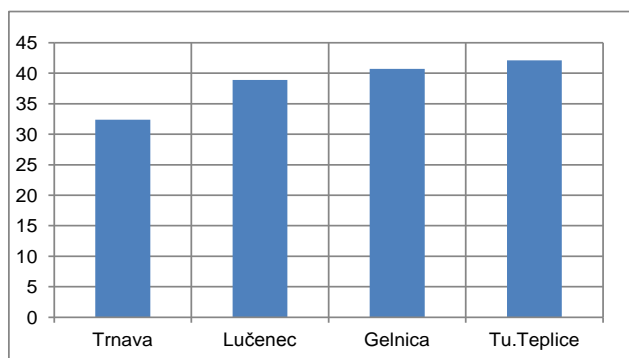
V období rokov 2007 – 2013 vzrástol objem celkových príjmov obcí v okrese Lučenec o 26 %. Na raste príjmov sa podieľal najmä rast bežných príjmov. Celkové príjmy na obyvateľa sa pohybovali v rozpätí 497 – 554 €, v tom bežné príjmy 393-466 €. V rokoch 2007 – 2013 vzrástli celkové príjmy na km² katastrálnych území obcí o 26%, príjmy z miestnych daní a poplatkov o 55,7 %, čo svedčí o vyššej využiteľnosti a zastavaní územia. Daňové príjmy sa podieľajú príjmov bežného rozpočtu 48 % (rok 2007) – 58 % (2013). Podiel obcí na dani z príjmov fyzických osôb tvorí cca 76,2 % daňových príjmov. Jej celkový podiel po poklese v rokoch 2009 a 2010 rastie a v roku 2013 sa dostal na úroveň roku 2009. V jednotlivých obciach sa podiel dane z príjmu fyzických osôb na daňových príjmov tvorí 59,1 % (Ábelová) – 94,5 % (Šavol). V meste Lučenec je to 68,9 %.

Výnos miestnych daní zodpovedá ekonomickej sile regiónu a existujú medzi obcami výrazné rozdiely

Podiel miestnych daní na výnose celkových daňových príjmov sa z 9,8 % (2007) zvýšil na 11,25 %. Výnos dane z nehnuteľnosti tvorí 16 % daňových príjmov (2013), pohybuje sa v rozpätí 3,8 % (Belina) – 50,5 % (Buzitka). Výnos ostatných miestnych daní tvorí cca 1 % daňových príjmov (interval 0 – 2,9 %, v Lučenci 1,3 %).

Výnos z poplatku za komunálny odpad sa zvýšil v priemer zo 14,9 €/obyvateľ/ rok 2008 na 17,7 €/obyvateľ. Jeho výnos v jednotlivých obciach sa pohybuje podľa údajov z Datacentra od 0 (Fil. Kováče) po 30,9 € (Lučenec)

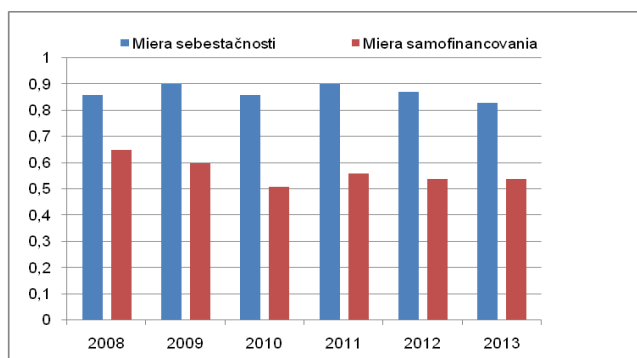
Rast bežných výdavkov obmedzuje investície

Podiel mzdových výdavkov na bežných výdavkoch (%) súvisí s veľkostnou štruktúrou obcí a ich ekonomickej silou.

Celkové výdavky obcí sa zvýšili o 14,7 %, pričom bežné výdavky o takmer 32 %. Podiel bežných výdavkov na celkových výdavkoch sa zvýšil na cca 85 %, čo výrazne redukuje možnosti kapitálových výdavkov obcí. S rastom bežných výdavkov rásť aj mzdové výdavky obcí, celkovo sa však ich podiel na bežných výdavkoch sa znížil z cca 41 % na 38 % bežných výdavkov.

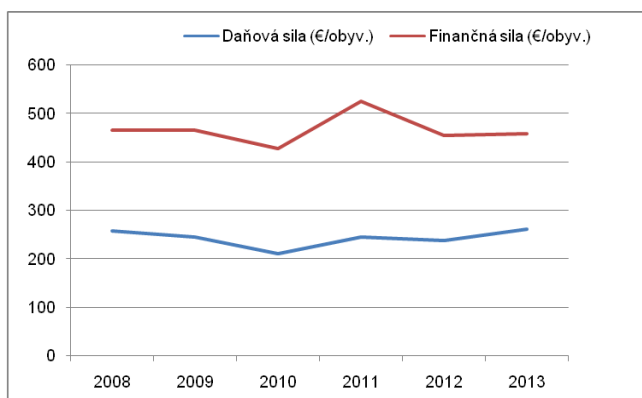
Miera sebestačnosti a samofinancovania klesla

Miera sebestačnosti (výnos z miestnych daní a poplatku + podiel na dani z príjmu FO + transfery) / celkové príjmy) v regióne kolíše vo väzbe na výšku transferov.

Miera samofinancovania (výnos z miestnych daní a poplatku + podiel na dani z príjmu FO / bežné výdavky) v regióne výrazne klesla. V centre regiónu miera sebestačnosti a samofinancovania klesla v rokoch 2007 – 2013 o takmer 10 %.

Nízka daňová sila Lučenca a výrazne rozdiely medzi obcami

V roku 2013 predstavovala daňová sila mesta Lučenec 331,6 €/obyvateľ, čo ani zďaleka nezodpovedá požiadavkám kladeným na mesto, plniace funkciu centra osídlenia. Je to dôsledok prerozdelenia dane z príjmu fyzických osôb uzákoneného systému stanovenia základu miestnych daní (daň z nehnuteľnosti). Medzi daňovou silou obcí v regióne existujú výrazné rozdiely. V prepočte na 1 obyvateľa danej obce sa daňová sila pohybuje v rozpätí 132,26 €/obyvateľ (Jelšovec) – 545,0 €/obyvateľ (Nové Hony). Finančná sila mesta Lučenec od roku 2008 do roku 2013 stagnuje.

Vývoj v regióne za roky 2008 – 2013 pomocou vybraných finančných ukazovateľov

Hodnotenie	Ukazovateľ
+	rast počtu obyvateľov (+723)
+	nárast počtu právnických osôb v prepočte na 100 obyvateľov
+	po prechodnom výraznom poklese daňových príjmov (2008 – 2011), rast
+	rast výnosu dane z nehnuteľnosti
+	po prechodnom znížení (2009-2010) rast daňovej sily
-	pokles počtu podnikajúcich fyzických osôb v prepočte na 100 obyvateľov
-	nárast indexu ekonomickej zaťaženia
-	pokles podielu mesta na výnose dane z príjmu fyzických osôb
-	pokles výšky transferov
-	pokles finančnej sily
-	pokles miery sebestačnosti
-	pokles miery samofinancovania

Miestna samospráva, E - government

Počet poslancov v regióne, vzhľadom k počtu obyvateľov, je vysoký. Iba v 2 mestách (Lučenec a Fiľakovo) a 2 obciach je počet poslancov nižší ako umožňuje zákon.

Priemerný podiel mzdových výdavkov na bežných výdavkoch obcí v okrese oproti roku 2007 klesol, dosahuje v priemere 38,07 %. Na druhej strane vo viac ako polovici obcí (30) presahuje výška mzdových výdavkov obcí priemer v danej veľkostnej kategórii obce na Slovensku.

Obce nevyužívajú elektronické vybavenie povinností, žiadostí, nevyužívajú elektronickú úradnú tabuľu.

Marketing

V území sa realizuje projekt "Spoločne za Novohrad" zameraný na plánovanie, prípravu a riadenie hospodárskeho a sociálneho rozvoja pre Lučenec, Veľký Krtíš, Poltár, Fiľakovo a Modrý Kameň.

V meste Fiľakovo je vytvorené Novohradské turisticko-informačné centrum poskytujúce informácie o širšom území nezameriavajúce sa len na vlastné mesto.

Obce realizujú marketingové aktivity najmä voči vlastným obyvateľom v podobe akcií a udalostí. Malé obce sa v marketingovej komunikácii neobracajú na turistov ani na potenciálnych podnikateľov, rovnako aj na web stránkach sa iným skupinám ako obyvateľom malé obce nevenujú. Väčšie obce a mestá si uvedomujú potrebu osloviť aj turistov aj firmy.

Obce realizujú aktivity prevažne samostatne, v území chýba jednotná spoločná marketingová stratégia územia.

Z 57 obcí nemá vlastnú webovú stránku 8 obcí. Obce považujú stránku najmä za informačnú tabuľu.

SWOT analýza regiónu

Silné stránky	Slabé stránky
<ul style="list-style-type: none"> - voľné plochy vhodné pre podnikanie - blízkosť maďarskej hranice - 20 % vysokoškolsky vzdelaných obyvateľov v meste Lučenec - podiel vysokoškolsky vzdelaných obyvateľov v regióne kopíruje celoslovenský podiel - základ štruktúry ekonomiky regiónu predstavujú stabilnejšie druhy priemyslu - prítomnosť minerálnych a termálnych prameňov - v regióne dva priemyselné parky (Lučenec, Fiľakovo) - pravidelná linková autobusová doprava vo všetkých obciach - v území MR Lučenec je 10 cyklotrás + plánovaná cyklotrasa medzi Lučencom a obcou Halič - neverejnú vnútroštátne letisko Boľkovce - Viac ľudí do okresu za prácou prichádza z iných okresov ako z okresu Lučenec odchádza do iných území - História a kultúra Novohradu: Hrad Fiľakovo, Hrad Šomoška - Príroda: blízka Vodná nádrž L'adovo (rybárčenie), Velické jazerá, Novohrad-Nógrád geopark, Chránená krajinná oblasť – Cerová vrchovina, mestský park v Lučenci - obnovená moderná športová hala v Lučenci - terénni sociálni pracovníci a asistenti terénnych sociálnych pracovníkov v Lučenci, denné centrum a stacionár - mestská polícia v meste Lučenec a Fiľakovo a od konca roka 2014 v Lučenci občianske hliadky pre bezpečnosť - každá obec okresu je pod celoslovenským priemerom v tvorbe odpadu - v okrese je 8 skládok odpadu - rastúca orientácia obyvateľov na zhodnocovanie odpadov - v období rokov 2007 – 2013 vzrástol objem príjmov obcí v okrese Lučenec o 26% - existujúca elektronická prezentácia aj niektorých malých obcí - značka „Novohrad“ - dobrá online prezentácia mesta Lučenec a Fiľakovo - väčšie obce a mestá si uvedomujú potrebu oslovovať aj turistov aj firmy - Novohradské turisticko-informačné centrum (Fiľakovo) - organizácia cestovného ruchu Turistický Novohrad a Podpoľanie (Lučenec), mikroregionálne združenia 	<ul style="list-style-type: none"> - nedostatočné využívané budovy a plochy - v niekoľkých obciach podiel nevzdelaných ľudí nad 60 % - veľké rozdiely medzi mestami a obcami v úrovni vzdelania - trend starnutia obyvateľstva - nízky podiel predproduktívneho obyvateľstva - väčší počet viacpočetných domácností - vysoký podiel rómskej populácie - odkázanosť obcí na trh práce v meste Lučenec a Fiľakovo - priemerná hrubá mesačná mzda jedna z najnižších v SR - nezamestnanosť v okrese Lučenec patrí medzi najvyššie v SR - región nie je typickým centrom odvetvia, chýba tradícia - región nie je magnet pre ostatné regióny alebo konkrétne odvetvia - nedostatok investícií a inovačného potenciálu - chýbajú významnejší investori, ktorí by vytvorili pracovné miesta - slabé napojenie ciest na diaľnice a nedostatočne rozvinutá cestná sieť - nedostatočné nadregionálne dopravné prepojenie - odkázanosť väčšiny obcí na cestnú dopravu - len 11 obcí je dostupných železničnou dopravou - región vykazuje 30 % dochádzkovosť obyvateľov za prácou - koncentrácia zdravotníckych zariadení do Lučenca - podstatná časť športových zariadení sa nachádza v mestách - v regióne nie je sídlo univerzity - nízka miera zhodnocovania odpadu v obciach - 35% obcí nemá napojenie na verejný vodovod - 79% obcí nemá napojenie na verejnú kanalizáciu - celkové výdavky obcí sa zvýšili o 14,7%, bežné výdavky rástli o takmer 32% - miera sebestačnosti a samofinancovania obcí klesla - existujú výrazné rozdiely medzi daňovou silou jednotlivých obcí - iba v 4 obciach (z toho dve mestá : Lučenec a Fiľakovo) je počet poslancov nižší ako je horný limit daná zákonom - žiadna z obcí neumožňuje elektronické vybavenie žiadosti - v niektorých obciach takmer žiadna orientácia na turistov - v malých obciach slabšia úroveň prezentácie sa navonok formou marketingových nástrojov, vrátane web stránky - malé obce nemajú profiláciu - v území chýba jednotná marketingová stratégia územia - nízka miera spolupráce v rámci územia a jej roztrieštenosť

Príležitosti	Ohrozenia
<ul style="list-style-type: none"> - starnutie obyvateľstva - mestá ako motory - mestské regióny ako nová paradigma - dôraz na životné prostredie - trend zdravého životného štýlu - globalizácia - rast významu regionálnej špecializácie - konzumný spôsob života - zmena štruktúry domácností – rast počtu singles - suburbanizácia, rozvoj miest - technologický rozvoj - automatizácia a elektronizácia procesov - rast sektoru služieb - intenzívna spolupráca obcí, verejného a súkromného sektora 	<ul style="list-style-type: none"> - starnutie obyvateľstva - príjmová polarizácia - chudoba - medzinárodná, vnútroštátna a lokálna politická nestabilita - zhoršovanie kvality životného prostredia - nezamestnanosť mladých ľudí - nereagovanie na diverzifikáciu potrieb obyvateľstva v oblasti bývania, práce,..... - neprepojenosť trhu práce a trhu vzdelávania - zložitejšie podmienky pre podnikanie - tlak na zdravotnú starostlivosť - tlak na penzijné systémy - rast dopravnej a obslužnej zaťažnosti centier - deficit verejných zdrojov, nevhodný systém finančného vyrovnávania, nedostatok vlastných príjmov - rast konkurencie medzi regiónmi - pretrvávajúca nespôlupráca obcí, verejného a súkromného sektora - nízka kvalita inštitúcií zodpovedných za rozvoj územia

3. Problémová analýza mestského regiónu Lučenec

Vychádzajúc z analýzy súčasného stavu (osobitná príloha „Mestský región v číslach a údajoch) a SWOT analýzy (kapitola 2), existuje podľa nás viacero obmedzení pre rozvoj regiónu:

- dopravné obmedzenie a dostupnosť regiónu,
- nedostatočné zásobovanie vodou a odkanalizovanie územia,
- nevhodná kvalifikačná a vzdelanostná štruktúra,
- nízka miera finalizácie výroby,
- nevhodné podnikateľské prostredie a nízka atraktivnosť pre investorov,
- malý počet veľkých podnikov a vyššia miera samozamestnávania,
- nízka schopnosť vytvárať pracovné miesta a vysoká nezamestnanosť,
- nízke mzdové ohodnotenie,
- chudoba,
- rómska problematika,
- nízka miera spolupráce v území a roztrieštená sídelná štruktúra,
- nedostatočné využívanie plôch územia regiónu,
- slabá prezentácia územia ako celku,
- slabá orientácia na získavanie nových obyvateľov,
- nedostatočná spolupráca v území.

Dôsledkom obmedzení je stagnácia až prepád regiónu, odchod obyvateľstva z územia, starnutie obcí a zvyšujúca sa závislosť územia na finančnom vyrovnaní a transferoch zo štátneho rozpočtu.

Dopravné obmedzenie a dostupnosť regiónu

Kvalita cestnej siete a najmä dopravné napojenie regiónu býva často označované za rozhodujúci problém územia. Samotná infraštruktúra je významným predpokladom rozvoja, ale nie je tak zásadný, aby sa jej nižšou úrovňou argumentovali absencie rozvojových aktivít v regióne. Pravdou je, že lučenecký región bol z hľadiska dopravného napojenia dlhodobo zanedbávaný, a že patrí k regiónom s komplikovanejším prístupom do regiónu zo súčasných významných centier Slovenska. Samotná dopravná infraštruktúra ešte nemusí rozvoj regiónu naštartovať, najmä ak sa jedná o pomerne veľké investície. Investície do cestnej siete nemusia byť vždy takými rozvojovými impulzmi ako napr. investovanie do ostatných menovaných obmedzení.

V roku 2005 bol uskutočnený dotazníkový prieskum podnikateľských subjektov (BIC BB, 733 respondentov), ktorý ukázal, že malé a stredné podniky vnímajú faktor zlej dostupnosti regiónu z hľadiska ich konkurencieschopnosti za menej podstatný. Podstatne viac, za veľmi vysokú bariéru podnikania považujú byrokráciu, vysoké dane a odvody, rýchlú zmenu legislatívy, korupciu, slabú vymáhateľnosť práva, platobnú neschopnosť odberateľov. Pre rozvoj firmy ich viac trápi nedostatok vzdelanej kvalifikovanej pracovnej sily a vysoké mzdové požiadavky pracovníkov. Aj napriek uvedenému sa domnievame, že zlepšenie kvality dopravnej infraštruktúry by mohlo viesť k uľahčeniu dostupnosti územia a viesť k jeho atraktivite.

Nedostatočné zásobovanie vodou a odkanalizovanie

Jedným z hlavných problémov regiónu je dostupnosť vody. Verejný vodovod chýba v 12 z 57 obcí a ešte horšia je situácia s odkanalizovaním, ktoré chýba v 37 z 57 obcí regiónu. Osobitným problémom je kvalita pitnej vody. Väčšina riešení problematiky pitnej vody sa sústreďuje na dobudovanie vodovodných sietí zásobovaných z existujúcich vodných zdrojov. Otázkou, ktorou by sa mohli samosprávy zaoberať je možnosť využitia lokálnych vodných zdrojov.

Nevhodná kvalifikačná a vzdelanostná štruktúra

Kvalifikačná štruktúra pracovnej sily nie je kompatibilná s požiadavkami investorov, najmä zahraničných. V 9 obciach regiónu je podiel obyvateľov bez vzdelania a so základným vzdelaním viac ako 60 %. Vysokoškolsky vzdelaní ľudia sa koncentrujú najmä do mesta Lučenec.

Nízka miera finalizácie výroby

V regióne nie sú dostatočne uzavreté cykly medzi poľnohospodárskou prvovýrobou a spracovateľským potravinárskym priemyslom. Nízka miera komunikácie a spoločného marketingu spôsobuje nízku produktovú

konzistentnosť. Dôsledkom je vývoz poľnohospodárskej produkcie mimo región a dovoz produkcie pre potravinársky priemysel, ktorá sa v regióne nepestuje. V rámci využívania drevnej hmoty existujú rovnako rezervy v jej spracovaní, pričom časť vyťaženej suroviny je vyvážaná z regiónu.

Nevhodné podnikateľské prostredie a nízka atraktivnosť pre investorov

Okres Lučenec a v našom ponímaní mestský región Lučenec bol v hodnotení podnikateľského prostredia v roku 2010 na 62. mieste z 79 okresov Slovenska. Mesto Lučenec dosiahlo 75 miesto zo 146 hodnotených miest na Slovensku (Fiľakovo 45.) a v rámci kraja bol v roku 2012 Lučenec na 10 mieste z 24 miest (Fiľakovo na siedmom mieste). V rámci hodnotených oblastí obstálo mesto Lučenec najhoršie v hodnotení parametra kvalita samosprávy.

Malý počet veľkých podnikov a vyššia miera samozamestnávania

V okrese pôsobí málo veľkých podnikov ako zamestnávateľov nad 20 zamestnancov. Zároveň platí, že na zvyšovaní zamestnanosti sa podieľa najmä väčší počet malých podnikov, živnostníkov a tých, ktorí sa samozamestnávajú.

Nízka schopnosť vytvárať pracovné miesta a vysoká nezamestnanosť

Malý počet veľkých podnikov a nevhodné podnikateľské prostredie vedie k tomu, že región nie je schopný vytvárať dostatočné množstvo pracovných pozícií. Druhým významným faktorom, ktorý spôsobuje nízku schopnosť tvorby pracovných miest je nevhodná kvalifikačná štruktúra, kvôli ktorej sa pracovné sily nemôžu realizovať na trhu práce. Zároveň sa rastom ponuky nad dopytom znižuje cena práce. Na druhej strane výrobná základňa, ktorá neprešla inovatívnou zmenou, vytvára stále dopyt po lacnejšej pracovnej sile. To môže viesť k tomu, že dopyt na trhu práce paradoxne nie je uspokojený, pretože nízka mzda je blízka minimálnej mzde a pracovná sila, ktorá by mala pracovať za nízku mzdu radšej ostáva v sociálnej sieti. Táto situácia vedie k rastu nezamestnanosti a k poklesu zamestnanosti. Miera nezamestnanosti v okrese Lučenec je vo výške 19,72 %, za posledný rok síce klesla o 2,84 %, ale je stále vyššia ako priemer Slovenska (12,32 %).

Nízke mzdové ohodnotenie

Výšku priemernej mzdy v regióne výrazne ovplyvňujú mzdy vo verejnom sektore, pretože jedným z najväčších zamestnávateľov v regióne je verejná správa (školský úrad, zdravotníctvo, úrady). Priemerná hrubá mesačná mzda v okrese Lučenec patrí k najnižším na Slovensku - v roku 2013 vo výške 675 €, čím dosahuje cca 72 % priemeru Slovenska a je dokonca nižšia ako v okrese Gelnica.

	2013	2012	2011	2010	2009	2008
Lučenec	675	650	617	603	573	546
SR	939	923	875	863	830	807

Chudoba

Príčinou chudoby obyvateľstva v regióne je pokles zamestnanosti vyvolaný poklesom výroby a nízkou efektívnosťou odvetví v regióne. V regióne je index ekonomického zaťaženia (IEZ – index vyjadrený ako podiel obyvateľstva v mimoproduktívnom veku k obyvateľstvu v produktívnom veku) 63 %, čo znamená že veľkú skupinu v regióne tvoria tí, ktorí nie sú ekonomicky aktívni. Stagnuje výstavba bytov, priemerný rast v mestskom regióne Lučenec sa v rokoch 1996 – 2011 pohyboval na úrovni 0,6 – 1,3 bytov na 1000 obyvateľov. Existencia pracovných príležitostí je nízka a väčšina obyvateľov nemôže začať podnikáť. Počet podnikajúcich fyzických osôb sa v mestskom regióne Lučenec od roku 1998 prakticky nezmenil. Dôsledkom chudoby je emigrácia mladých ľudí z regiónu do väčších centier.

Rómska problematika

Celkovo je rómske etnikum v regióne zastúpené cca 15 percentami. V 14 obciach v regióne je zastúpenie Rómov vyššie ako 40 %. Podľa štúdie Atlas rómskych komunít (2014) počet Rómov na Slovensku do roku 2030 vzrastie na cca 590 tisíc, ich dnes počet odhaduje na cca 402 tisíc. Najväčším problémom je kvalita života rómskej

populácie, ktorá je poznačená nízkou vzdelanosťou a vysokou nezamestnanosťou. Územie regiónu Lučenec je a bude s týmito skúsenosťami výrazne konfrontované.

Nízka miera spolupráce a roztrieštené osídlenie

Územie regiónu Lučenec sa vyznačuje výrazným zastúpením obcí do 1000 obyvateľov. Z celkového počtu 57 obcí je 6 s počtom obyvateľom menším ako 200, 22 obcí vo veľkostnej kategórii 200 – 499 obyvateľov a 17 obcí veľkosti 500 -999 obyvateľov. Medziobecná spolupráca sa sústreďuje najmä na zabezpečovanie preneseného výkonu pôsobnosti štátnej správy a menej v oblasti samosprávnych kompetencií a rozvoja.

Záber pôdy a nedostatočné využívanie voľných a zastavaných plôch územia regiónu

Rozsah zastavanej plochy za sledované obdobie vzrástlo najmä záberom poľnohospodárskej pôdy, stále je možné vidieť rezervy v spravovaní voľných plôch a v štruktúre využívania zastavaných plôch. Dôkazom je aj malá vyťaženosť priestorov v dvoch priemyselných parkoch.

Slabá prezentácia územia ako celku

Pre získanie nových podnikateľov a investorov je nevyhnutná spoločná prezentácia územia ako jedného celku a nie ako súčet niekoľkých obcí. Jednotná marketingová komunikácia, ale aj ponuka balíku služieb pre investorov nemá spoločnú líniu.

Slabá orientácia na získanie nových obyvateľov

Z demografických trendov vyplýva celoeurópsky a aj celoslovenský pokles obyvateľstva, čo znamená a v budúcnosti ešte len bude predstavovať nevyhnutnosť prezentovať územie ako vhodné miesto pre život pre mladé rodiny a nových obyvateľov. Aktuálne je orientácia obcí a miest v území slabšia, resp. ak sa aj realizujú kroky, tie sú málo známe a slabo propagované. Dôkazom je malý počet prisťahovaných obyvateľov z iných regiónov, odchod obyvateľov do zahraničia.

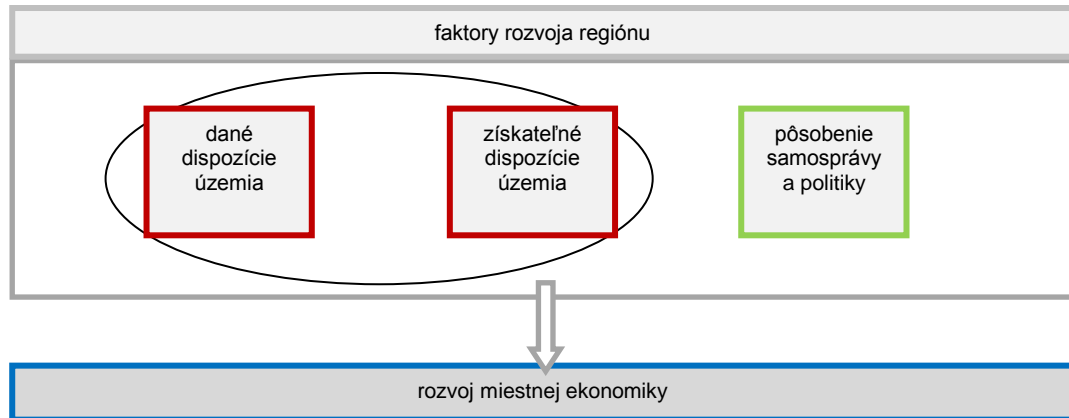
Nedostatkom pre prísun nových obyvateľov je najmä nízka atraktivnosť bývania, napr. v malých obciach chýbajú nákupné možnosti, športoviská, kultúrne aktivity.

Nedostatočná spolupráca

Mesto Lučenec, ale aj obce regiónu sú zastúpené v rôznych spolkoch, združeniach, inštitúciách často s duplicitnou činnosťou. Platí vo všeobecnosti, že roztrieštená spolupráca = žiadna spolupráca. Absentuje systematická spolupráca mesta Lučenec a obcí v mestskom regióne nielen pri administratívnych úlohách, prenesenom výkone pôsobnosti štátnej správy, ale najmä pri riešení projektov rozvoja regiónu, hľadani spôsoby ich financovania. Tento stav umožňuje rôznym inštitúciám individuálne a hľadiac si svoj záujem navrhovať a ponúkať programy a projekty mestu a obciam, rôznej kvality, významu. Inštitúcie regiónu de facto procesy neradia a územie je skôr priestorom pre realizáciu rôznych zámerov. To platí aj v oblasti inštitúcií regionálneho rozvoja, ktoré pôsobia na území regiónu (štátne, samosprávy, VUC), a ktorým chýba jasná koordinácia. Príkladom sú rôzne ad hoc vytvárané subjekty, pričom motívom ich vzniku nie je dlhodobá spolupráca, bez ohľadu na zdroje financovania, ale aktuálna možnosť čerpať prostriedky (cestovný ruch, miestne akčné skupiny). Rast miest, konkurencia, dopady trendov na mestá si vyžaduje komplexnú, stabilnú a systematickú ponuku služieb aj v oblasti rozvoja územia.

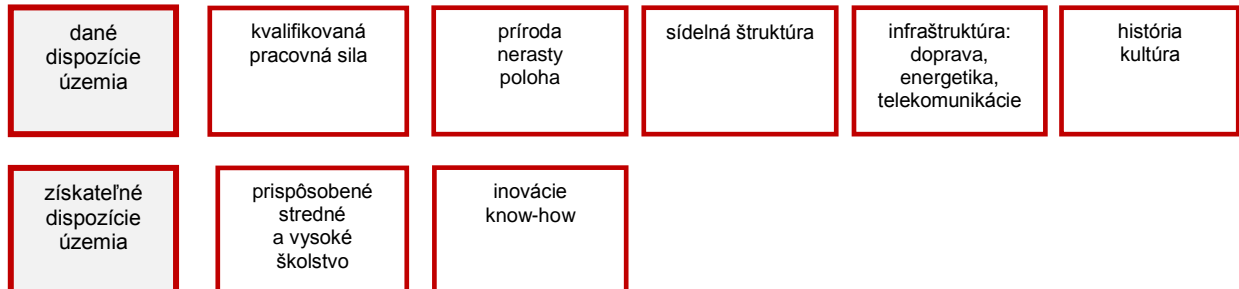
4. Odporúčania

Pri odporúčaniach venovaných rozvoju mestského regiónu budeme vychádzať najmä z aktuálnej situácie v jednotlivých skúmaných oblastiach popísaných v kapitole 2 a z analýzy problémov zhodnotených v kapitole 3. Rozvoj mestského regiónu je spätý s rozvojom lokálnej ekonomiky a tá je pod vplyvom viacerých faktorov:

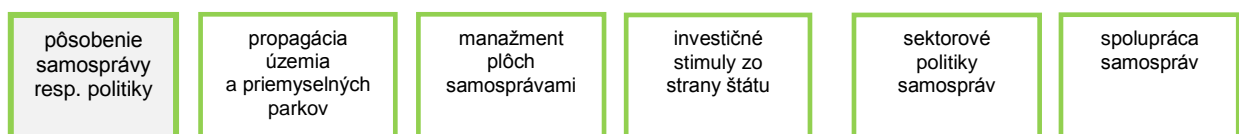

Prvú skupinu faktorov predstavujú dispozície územia, ktoré sú buď dané alebo získateľné.

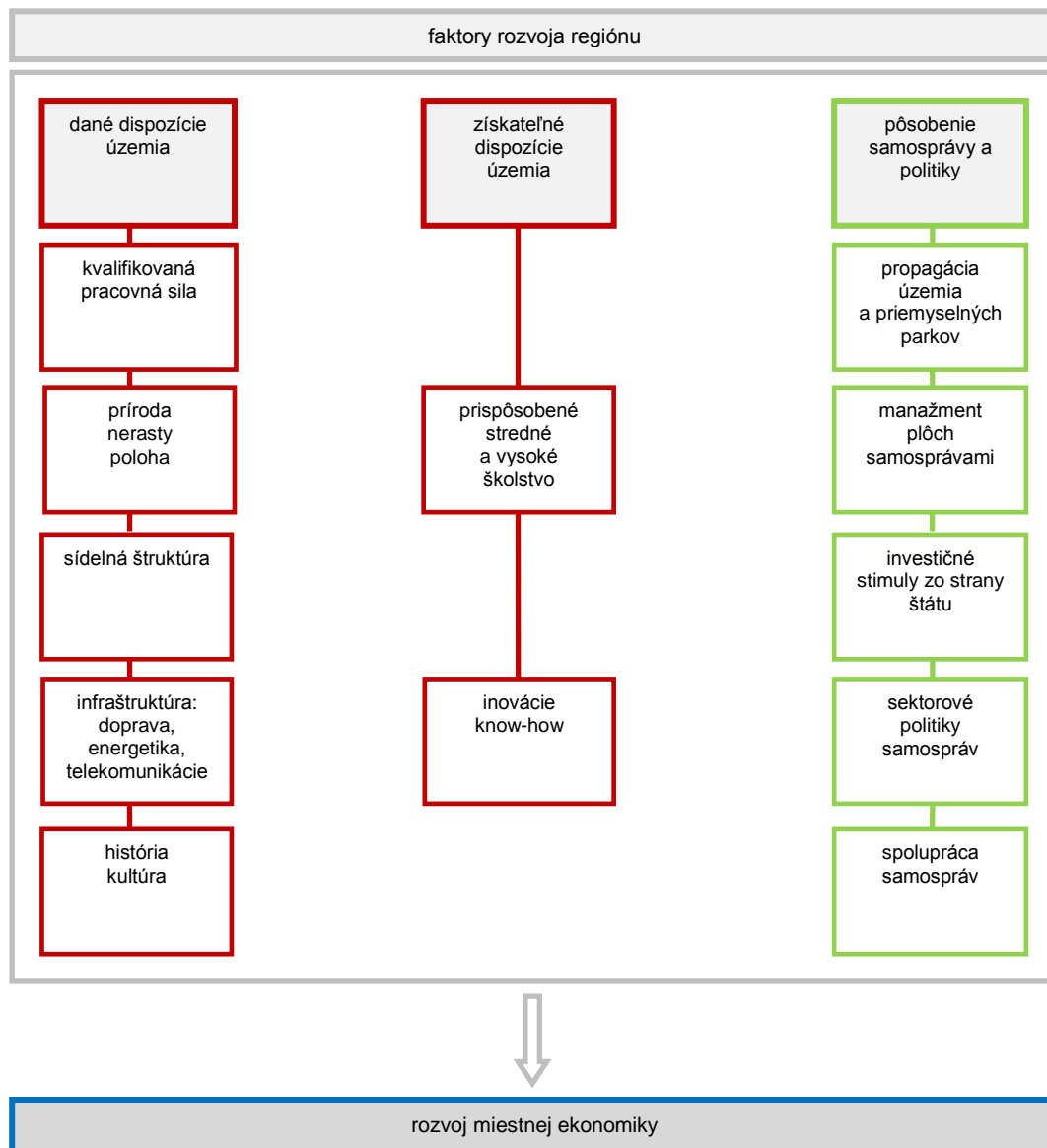
- Medzi dané dispozície je možné podľa nášho názoru zaradiť: geografická poloha, hornatnosť, prírodné zdroje a krásy, prítomnosť surovín, úrodnosť pôdy, historické pozadie, kultúrne dedičstvo, sídelná štruktúra, infraštruktúra
- K získateľným faktorom radíme: kvalitné stredné a vysoké školstvo prispôbené potrebám trhu práce a inovácie a know-how

Druhú skupinu faktorov predstavujú činnosti, pôsobenie, rozhodnutia a manažment zo strany samosprávy resp. štátu v podobe politiky. Úroveň tvorby politiky a kvalita riadenia samosprávy predstavujú determinanty, ktoré môžu najmä kvalitatívne meniť a podporovať dispozície územia tak, aby ich využívanie viedlo k rozvoju miestnej ekonomiky a rozvoju mestského regiónu. K týmto determinantom radíme: propagáciu územia a priemyselných parkov, manažment plôch samosprávami, investičné stimuly pre investorov zo strany štátu, sektorové politiky samospráv a spoluprácu medzi samosprávami:

Prepojenie oboch skupín faktorov – daností regiónu aj pôsobenie samosprávy a politiky sa prejaví v pôsobení na lokálnu ekonomiku:

Región Lučenec patrí podľa materiálu „Špecifiká sídelného vývoja na Slovensku“, ktorého autori (Gajdoš – Moravanská - Falt'an, 2009) vykonali typologickú analýzu sídiel, medzi regióny s nižšou ako priemernou ekonomickou výkonnosťou. Pre tento typ je charakteristická výrazne zlá sociálna a populačná situácia. Medzi slabšie stránky regiónu zaradila environmentálnu, infraštruktúry, index vzdelania, zamestnanosť a ekonomickú produkčnú výkonnosť.

Z celkového počtu obcí (57) iba tri: Lučenec, Fiľakovo a Lovinobaňa vykazujú dobrý potenciál rozvoja. Šesť obcí má mestský charakter a vykazovalo prírastok počtu obyvateľov. Ostatné obce sú buď monofunkčné, zamerané najmä na poľnohospodárstvo, alebo bez rozvojového potenciálu, či už z dôvodu štruktúry obyvateľstva alebo miestnych podmienok.

Rozvoj mestského regiónu Lučenec a jeho prechod od zaostávajúceho k prosperujúcemu regiónu si vyžaduje komplexný prístup. Odporúčania sú preto zamerané na tri oblasti, ktoré by mali byť navzájom prepojené:

- ekonomický rozvoj regiónu,
- spravovanie územia,
- spolupráca obcí.

Odporúčania súčasne pre tri oblasti vychádzajú z nášho presvedčenia, že pre rozvoj regiónu nie je rozhodujúci iba jeho prírodný, historický potenciál, ale aj inštitúcie, ktoré ho vedia využiť v prospech obyvateľov regiónu.

Ekonomický rozvoj regiónu

Scenáre rastu konkurencieschopnosti regiónu a teda jeho rozvoja a zvyšovania produktivity a atraktívnosti územia by mali závisieť od voľby kombinácie subjektov, na ktorých sa svojimi aktivitami región obracia. Pri rozhodovaní o stratégiách a možnostiach ich kombinácií pre rozvoj mestského regiónu Lučenec je nevyhnutné vychádzať z toho, aké ciele / stratégie rozvoja sledujú:

- rozvoj miestnej ekonomiky,
- rozvoj počtu obyvateľov,
- rozvoj turizmu,
- rozvoj aktivít smerujúcich k uspokojeniu podnikateľského sektoru.

Región by sa mal snažiť o atraktívnosť pre všetky zainteresované skupiny, teda pre turistov, investorov, obyvateľov a zamestnávateľov. Rast konkurencieschopnosti územia je možné zabezpečiť len vtedy, ak budú spokojní obyvatelia a podnikatelia a zároveň aj turisti v meste.

Pri svojej stratégii by sa mal región zamerať najmä na svoje výhody, odlišnosti od iných regiónov a nesnažiť sa prenášať do regiónu veci, ktoré nie sú územiu vlastné.

Pri definovaní stratégií si je potrebné uvedomiť, že od 60-tych rokov minulého storočia sa v európskych štátoch zmenili zameranie a nástroje rozvoja miestnej ekonomiky. Zameranie sa zmenilo od prilákania vonkajších výrobných investícií, priamych zahraničných investícií a investícií do infraštruktúry k celkovému zvýhodňovaniu podnikateľského prostredia, investícií do mäkkej infraštruktúry (ľudské zdroje, deregulačné opatrenia), vytváraní partnerstiev súkromného a verejného sektora a rozvíjaniu komparatívnych výhod lokality. Nástrojmi sa stali stratégie zabezpečujúce lepšie podnikateľské prostredie, stimulácia rastu miestnych firiem, spolupráca medzi obcami, podpora spolupráce medzi podnikateľmi, rozvoj pracovnej sily, zameranie sa na sektor služieb a prepájanie podnikateľských skupín.

Rozvoj miestnej ekonomiky v mestskom regióne Lučenec – všeobecné východiská

Rozvoj miestnej ekonomiky navrhujeme založiť v mestskom regióne Lučenec na orientácii na podpore všetkých troch sektorov ekonomiky, teda na primárny sektor, na priemysel, ako aj na služby.

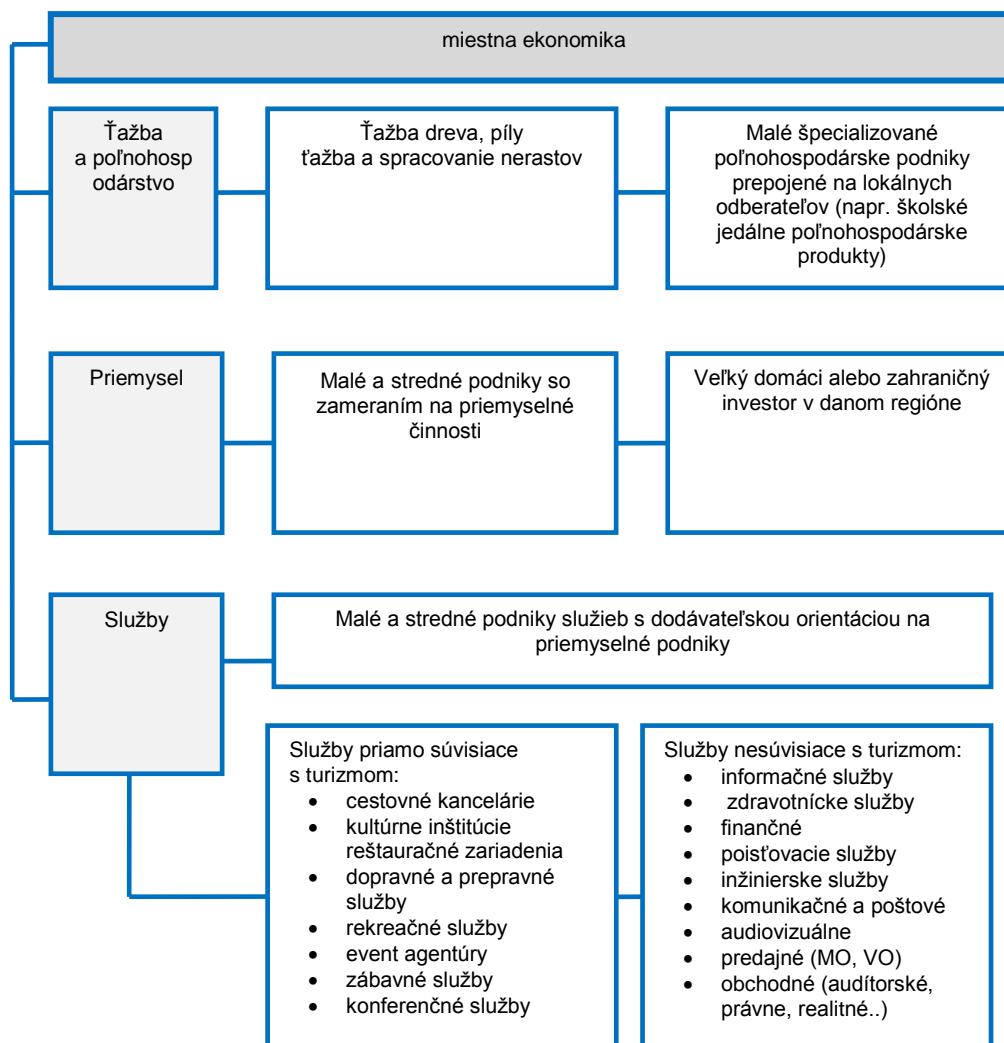
Primárny sektor má v regióne svoju tradíciu a hlavne danosti regiónu v podobe geografických a prírodných podmienok napomáhajú rozvoju poľnohospodárstva, najmä pestovaniu plodín, vinárstvu a taktiež ťažbe nerastov, ktoré sa v regióne vyskytujú.

Poľnohospodárstvo je nevyhnutné ale je potrebné podchytiť a rozvíjať ho tak, aby bolo konkurencieschopné voči produkcii z okolitých regiónov a tiež Maďarska resp. importovaným lacnejším „supermarketovým“ výrobkom, a zároveň aby výsledky produkcie ostávali najmä v území mestského regiónu. Odberateľmi poľnohospodárskej produkcie by mohli byť domáci odberatelia, napr. školy, jedálne, reštaurácie. Predpokladom pre takéto prepojenie je aktívny prístup poľnohospodárskych výrobcov pri vyhľadávaní lokálnych odberateľov resp. koordinácia zo strany samosprávy alebo miestnej agentúry, ktorá sa zaoberá rozvojom podnikateľského sektora.

Priemysel je možné rozvíjať naďalej v už existujúcich odvetviach a firmách, ktoré by mohli nadviazať na primárny sektor rozvojom potravinárskeho priemyslu a okrem toho sa usilovať o získanie väčšieho investora, ktorý by rozvinul buď nové odvetvie, pre ktoré by doterajšie už existujúce odvetvia boli subdodávateľom alebo by investor pôsobil v existujúcom odvetví, čo by bolo výhodné z hľadiska budúcej regionálnej špecializácie. Taktiež rozvoj už existujúcich odvetví čerpá výhodu z prítomnosti kvalifikovanej pracovnej sily.

Sektor služieb by sa mal rozvíjať v troch rôznych oblastiach. Prvú skupinu služieb by mali tvoriť tie, ktoré nadväzujú na priemysel a primárne odvetvia v podobe malých a stredných podnikov s dodávateľskou orientáciou pre priemysel, druhú skupinu služieb by mali tvoriť všetky tie služby, ktoré súvisia s orientáciou regiónu na rozvoj

cestovného ruchu. Tretiu skupinu služieb tvoria všetky tie, ktoré nesúvisia ani s turizmom ani primárne s rozvojom priemyslu.

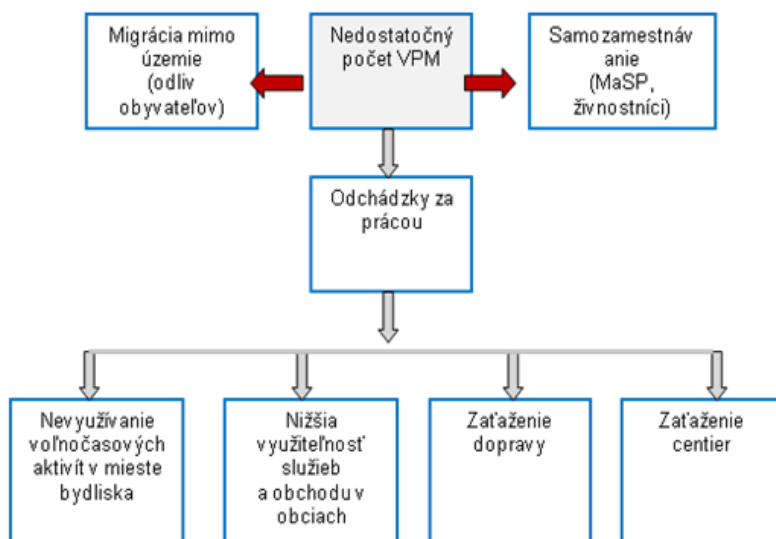

Rozvoj miestnej ekonomiky v mestskom regióne Lučenec – možné scenáre

Jedným z najväčších problémov územia je nízka schopnosť vytvárať pracovné miesta, čo vedie k :

- odchodu pracovnej sily do iného regiónu za prácou,
- trvalému presťahovaniu sa do iného regiónu, ktorý je schopný vytvárať pracovné miesta,
- samozamestnávaniu,
- využívaniu záchranného sociálneho systému.

Na základe odchodu ľudí za prácou do iného regiónu dochádza aj k poklesu spotreby v regióne, keďže pracujúci nakupujú a zásobujú domácnosti v regióne, kde pracujú a taktiež môžu v tomto regióne spotrebúvať aj voľnočasové produkty. Zároveň sa zťažujú dopravné uzly. Pri odchádzke za prácou v rámci regiónu, ale mimo miesta bydliska, dôjde pri voľnočasových a zásobovacích činnostiach k spotrebe v regióne, ale mimo miesta bydliska.

Ak považujeme tvorbu voľných pracovných miest za jednu z rozhodujúcich oblastí, na ktorú sa viažu ďalšie problémové miesta regiónu, je rozvoj lokálnej ekonomiky podstatná zložka zvyšovania konkurencieschopnosti územia. Pre rozvoj miestnej ekonomiky odporúčame nasledovné tri scenáre.

1. Získanie veľkého investora resp. zamestnávateľa,
2. Využitie výhod existencie motora v inom území,
3. Podpora aktuálnych odvetví + podpora špecifik územia.

1. Získanie veľkého zamestnávateľa resp. investora

Ciele:

- zvýšiť zamestnanosť,
- zmeniť štruktúru ekonomiky,
- využiť zdroje územia (voľné priestory, plochy, voľná pracovná sila).

Nevyhnutné kroky pre získanie investora:

- pokračovanie vyjednávania s MH SR, národnou vládou, SARIO³,
- príprava pozemkov / priestorov (zodpovední mesto, VÚC),
- príprava pracovnej sily – špecializácia stredného resp. vysokého školstva,
- prepojenie investora na aktuálne odvetvia.

Odporúčame, aby bol investor z odvetvia, ktoré nie je sezónne, má potenciál rozvoja a udržateľnosti a bolo by možné jeho prepojenie na existujúce podnikateľské jednotky v podobe subdodávateľov. Dôležitým predpokladom atraktívnosti územia okrem infraštruktúry pre investora je:

- dostatok kvalifikovanej voľnej pracovnej sily,
- voľné priestory.

Mesto a mestský región by sa mal snažiť o využitie voľných priestorov v priemyselných parkoch.

Ako prvý krok je potrebné v mestskom regióne zmapovať počty zamestnateľných pracovných síl podľa kvalifikácie, veku. Výstupom pre investora (-ov) by mal byť katalóg voľných pracovných síl podľa kritérií vzdelania resp. kvalifikácie a dostupnosti.

Príprava pracovnej sily lepšou špecializáciou školstva znamená orientovať školstvo na tie segmenty, ktoré zodpovedajú zameraniu regiónu resp. očakávanému zameraniu investorov.

³ Po neúspešných pokusoch MH SR a SARIA získať pre Lučenec investora Mesto Lučenec uzatvorilo zmluvu so súkromnou spoločnosťou o získaní investora, do priemyselného areálu Juh

2. Využitie výhod existencie motora v inom území

Ciele:

- zvýšiť zamestnanosť,
- podporiť rozvoj služieb súvisiacich s voľným časom a bývaním.

Mesto Lučenec v niektorých aktivitách „súperí“ s mestom Fiľakovo, čo síce môže viesť k rastu kvality ponúkaných služieb, ale na druhej strane vytvára konkurenčný boj, ktorý nie je v celkovo zaostávajúcom regióne nevyhnutný, najmä v prípade, ak by spoločný postup viedol k dosiahnutiu vyššej kvality prostredia. Je možné uvažovať nadregionálne, najmä ak slovenské regióny (v prípade Novohradu aj maďarské) sú rozlohou a počtom obyvateľov malé vzhľadom k európskym regiónom a vzdialenosti medzi nimi nie sú veľké. Ak sa v okolitých regiónoch nachádzajú významní zamestnávateľia, región môže využiť výhodu blízkosti motora a ponúkať v svojom území dokonalé služby pre obyvateľov pre trávenie voľného času a bývania. Ak sú napr. v Rimavskej Sobote investori, nie je nevyhnuté s Rimavskou Sobotou bojovať, ale využiť danosti regiónu na rozvoj doplnkových podnikateľských služieb alebo na rozvoj ekonomiky spojenej s voľným časom ľudí. Inými slovami je možné zvážiť aj spoločnú nadregionálnu stratégiu, tak ako sa začala v projekte Neogradiensis, ale z rôznych dôvodov sa dostatočne nerozvinula.

Možné kroky:

- orientácia na rozvoj služieb súvisiacich s voľným časom a bývaním – v rozvoji ekonomiky sa stáva významným subjektom obyvateľ a turista,
- orientácia na skvalitňovanie bývania,
- orientácia na podujatia.

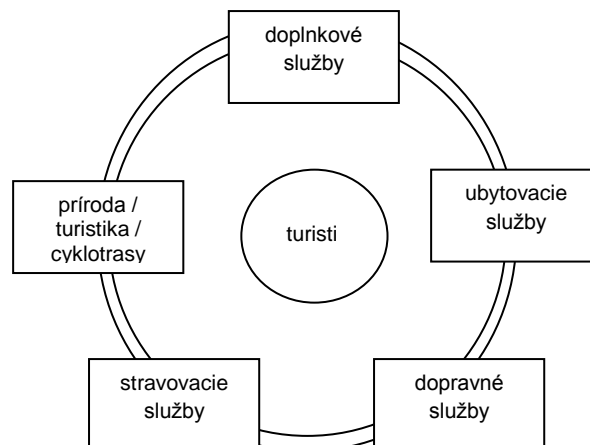
3. Podpora aktuálnych odvetví + podpora špecifik územia

Ciele:

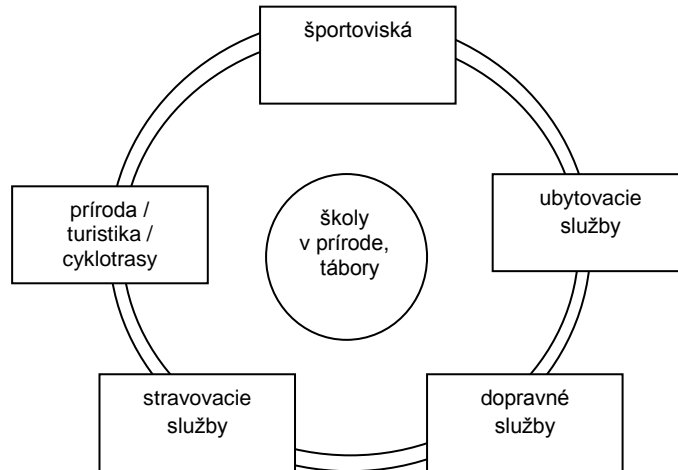
Zvýšiť zamestnanosť,
zachovať štruktúru ekonomiky,
zintenzívniť charakter odvetví.

Možné kroky:

- podporovať lokálnych podnikateľov, sústrediť sa na kvalitné stredné školstvo, keďže v súčasnosti v regióne neexistuje vysoká škola. Prítomné detašované strediská neposkytujú vysokoškolské vzdelávanie, ktoré by bolo úplne uplatniteľné pre potreby potenciálnych investorov (priemysel), keďže sa orientuje najmä na behaviorálne vedy,
- využívať výhody územia spoločne ako celý mestský región (cieľ efektívnosť, dostupnosť, kvalita) – malé služby, remeselníctvo, nerastné suroviny, príroda, pohraničie,
- dôležitým sektorom, ktoré by sa mohlo v regióne rozvíjať je cestovný ruch. Mestá a obce mestského regiónu spolu s podnikateľmi by mali vytvoriť spoločný produkt a ponúkať celé územie ako jeden cieľový bod pre turistov. Možnosti rozvoja cestovného ruchu by sa mali opierať o tieto zásady:
 - o prepojiť turistické atrakcie a ďalšie doplnkové služby ako hotely, reštaurácie, skrášľovacie služby:

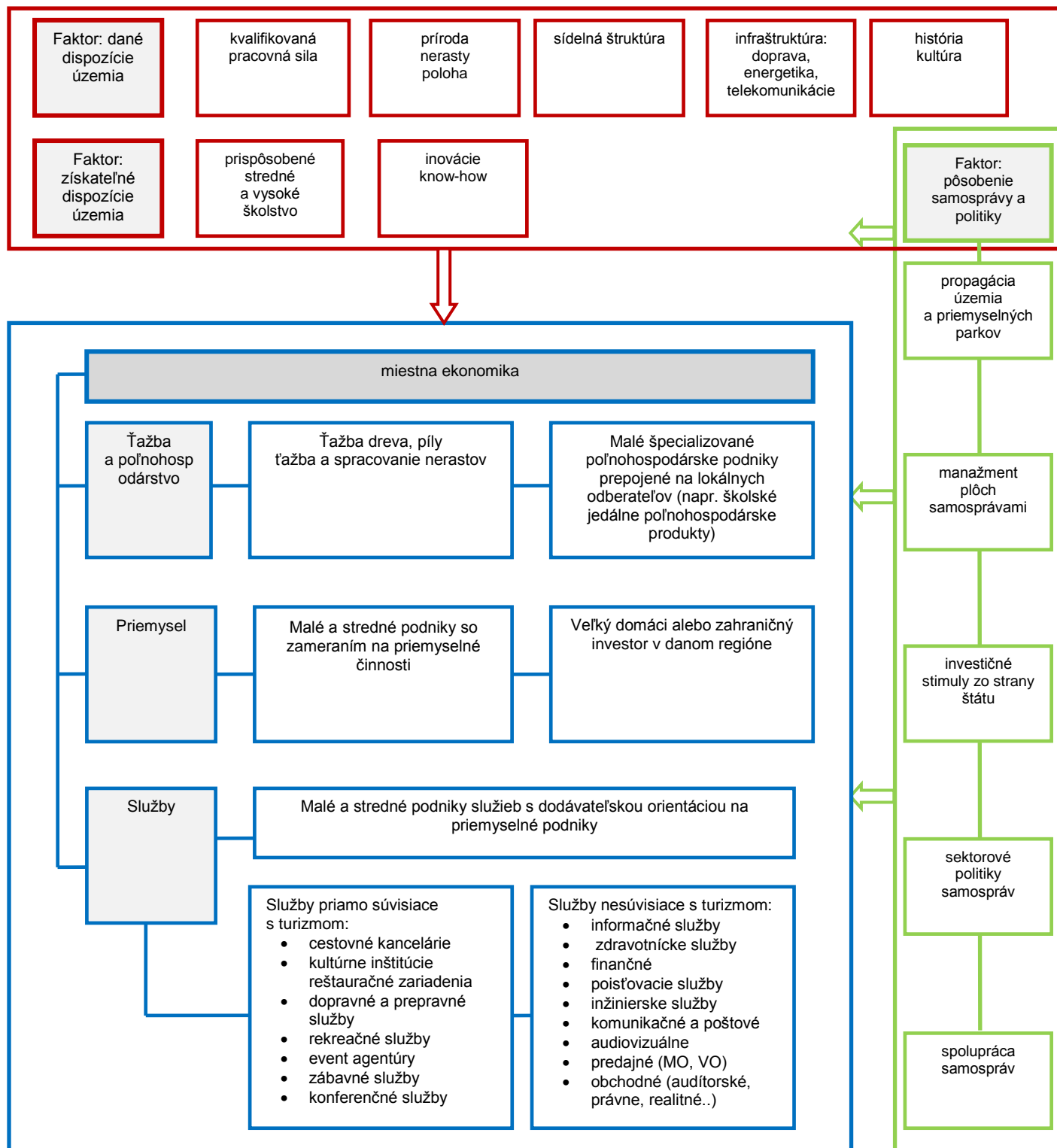

- využívať prírodné, historické a kultúrne krásy spoločne,
- zamyslieť sa nad možnosťou vytvorenia vlastnej atrakcie - napr. zábavný park,
- vytvoriť spoločný balík služieb pre rôzne skupiny turistov,
- prepojiť danosti prírody a športovania - napr. vytvoriť atraktívne prostredie pre rybárov, vybudovať golfové ihrisko,
- prepojiť danosti prírody, hotelov a stabilného klienta, napr. škôl a vytvoriť balík služieb pre školy v prírode, letné tábory, letné dovolenky pre skupiny, rodiny s deťmi:

- prepojiť históriu a kultúru a poskytovať podujatia (festivaly, koncerty),
 - prepojiť primárny sektor – poľnohospodárstvo a turizmus v podobe agroturistiky, napr. jazdenie na koňoch, ochutnávky tradičných produktov, zásobovanie zariadení lokálnymi produktmi.
- zamerať sa na využitie poľnohospodárskych predpokladov a zatriktívniť primárne odvetvie rastom pridanej hodnoty a zvýšením organizovanosti predaja , distribúcie. Nevyhnutným predpokladom je sieť lokálnych odberateľov poľnohospodárskych produktov, čo by mohlo viesť k prepojeniu lokálnych podnikateľov,
 - nekonkurovať okolitým územiám, ale kooperovať,
 - obmedziť redundanciu aktivít (organizácie cestovného ruchu vo Fiľakove aj v Lučenci.

faktory rozvoja regiónu

Rozvoj regiónu zvyšovaním počtu obyvateľov

Prirodzený úbytok obyvateľstva bude podľa prognóz pokračovať a preto je jedinou možnosťou zvyšovania počtu obyvateľov, a tým aj ekonomickej sily regiónu, migrácia ľudí do regiónu. Z hľadiska stratégií by sa malo územie snažiť o:

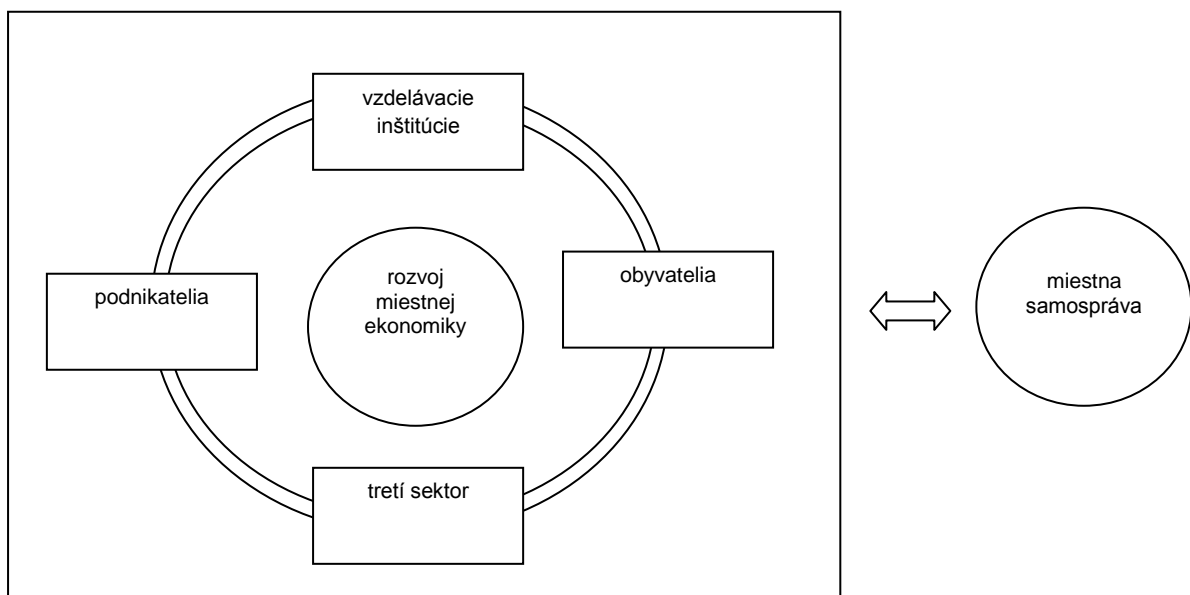
- udržanie aktuálnych obyvateľov a zabránenie trvalej migrácii do iných regiónov alebo do zahraničia,
- získavanie nových obyvateľov, najmä mladých rodín,

Mestský región a jednotlivé obce by sa pri aktuálnych demografických trendoch mali orientovať na zvyšovanie komplexnej kvality územia pre nových ale aj budúcich obyvateľov.

Obyvatelia, resp. potenciálni obyvatelia, sledujú tieto charakteristiky:

- možnosti cenovo aj veľkostne dostupného bývania,
- kvalita technických služieb a infraštruktúry,
- prítomnosť zamestnávateľov a možnosti zamestnania,
- kvalita predškolských, školských zariadení, ich blízkosť a dostupnosť,
- kvalita stredných a vysokých škôl,
- športové a kultúrne možnosti,
- kvalita prostredia – príroda, parky, možnosť voľnočasových aktivít,
- kvalita inštitúcií, ich blízkosť a dostupnosť,
- dostupnosť nákupných možností,
- iná špecifická atraktívnosť prostredia, značka.

Mestský región by sa mal snažiť o zvyšovanie počtu obyvateľov a aj prostredníctvom marketingových krokov prezentovať dispozíciu požadovaných charakteristík. Orientácia na nových obyvateľov je v blízkom prepojení s cieľom rozvoja miestnej ekonomiky. Rozvoj ekonomiky nie je možný bez početnej kvalifikovanej pracovnej sily a tá nebude prítomná, ak nebudú prítomní zamestnávatelia. Mestský región sa musí v svojej stratégii orientovať na obidvoch aktéroch:

Z dôvodu koordinácie rozvoja, územia, jeho trvalo udržateľného rozvoja, regulácie záberu pôdneho fondu, efektívneho využívania infraštruktúry, znižovania verejných výdavkov a regulovania výškovej zonácie odporúčame:

- vypracovanie dlhodobej spoločnej stratégie rozvoja územia, z ktorej sa budú odvíjať programy hospodárskeho a sociálneho rozvoja na obdobie 7-10 rokov,
- spracovanie jedného spoločného dokumentu o využití územia regulujúceho vývoj zastavaných plôch,
- vypracovanie spoločnej stratégie bytovej výstavby v regióne vo väzbe na jeho rozvoj, potreby, demografický vývoj, trendy, cieľavedomá podpora rôznych foriem bývania v jednotlivých obciach regiónu a ich potenciáli, stanovenie regionálnych ťažiskových bodov / obcí pre rozvoj bývania,

- vypracovanie analýzy prázdnych bytov, objektov a návrh ich využitia,
- vytvorenie jedného stavebného úradu pre celý mestský región s pracoviskami v území (mikroregióny).

Rozvoj turizmu

Lučenecký región nie je v súčasnosti známou turistickou destináciou. Pri úvahách o tejto stratégii rozvoja územia je potrebné mať na zreteli:

- Slovensko a teda ani región Lučenec nemá vo veľkej miere možnosti pre masový turizmus, na druhej strane môže ponúknuť zaujímavosti pre špecifické skupiny turistov,
- nie je možné mať predstavy o významných ziskoch z turizmu aj vzhľadom na pomerne vysoké investičné a prevádzkové náklady, aj napríklad v oblasti bezpečnosti a infraštruktúry potrebnej pre cestovný ruch,
- turizmus podlieha výkyvom z dôvodu ekonomických aj politických zmien, na ktoré destinácia nemá významný vplyv,
- orientácia na turizmus nevytvára tlak na vyššie vzdelanie,
- turizmus je veľmi citlivé odvetvie na mentalitu a správanie sa obyvateľov destinácií, špeciálne v prostredí mimo lokalít masového turizmu (ohradených rezortov).

Z uvedených dôvodov sa domnievame, že pre oblasť Novohradu a Podpoľania bude cestovný ruch iba „doplňkovým odvetvím“.

Pre rozvoj turizmu je nevyhnutná propagácia územia ako celku, a preto je dôležité, aby všetky inštitúcie a organizácie pôsobiace v regióne s cieľom rozvíjať cestovný ruch boli zjednotené. Separátne aktivity v častiach územia nemajú dlhodobý efekt. Rovnako je potrebné pristúpiť aj k marketingovým aktivitám spojených s rozvojom turizmu.

Možné stratégie pre rozvoj turizmu:

- segmentácia turistov vzhľadom na aktuálne trendy vo vývoji spoločnosti a ekonomiky a možnosti ponuky služieb územím a následná orientácia na vybrané skupiny turistov. Tento prístup vedie k tomu, že sa ponúkajú cielené služby ako balíky pre vybraných turistov. V rámci cestovného ruchu by zvýšená pozornosť mala byť venovaná domácejmu cestovnému ruchu, ktorý sa vzhľadom na charakter regiónu javí ako perspektívnejšia oblasť rozvoja cestovného ruchu,
- prepojenie oblasti rozvoja turizmu s ostatnými stratégiami rozvoja a sledovanie turistov nie ako cieľovú skupinu, ale ako spotrebiteľa služieb bez ohľadu na dĺžku a frekvenciu spotreby. Tento prístup považuje za najvýznamnejšiu stratégiu rozvoj miestnej ekonomiky a turisti sú vnímaní ako jedna skupina z konzumentov.

V regióne bola založená oblastná organizácia cestovného ruchu „Turistický Novohrad a Podpoľanie“, ktorá má 58 členov z verejného a súkromného sektora. V roku 2012 prezentovala „Konceptiu rozvoja cestovného ruchu v destinácii Novohrad a Podpoľanie“. V tom istom roku vypracovalo mesto Lučenec vlastnú koncepciu cestovného ruchu. Domnievame sa, že pre dlhodobý a systematický rozvoj cestovného ruchu v regióne by bolo vhodnejšie mať jeden ucelený strategický materiál, ktorý by reflektoval návrhy a potreby všetkých aktérov a samospráv.

Pri definovaní stratégie je potrebné poznať svoje silné a slabé stránky, ale aj riziká a šance budúcnosti. O celkovom názore na význam turizmu v regióne píšeme vyššie. Napriek tomu považujeme aj podporu rozvoja cestovného ruchu za súčasť ucelenej stratégie rozvoja územia mestského regiónu, najmä vo väzbe na poľnohospodársku výrobu a stredné školstvo.

Oba materiály vypracované v regióne obsahujú SWOT analýzu, napriek tomu si dovoľujeme pripomenúť hlavné trendy cestovného ruchu do budúcnosti, tak ako ich identifikovali vo svojej celoštátnej stratégii podpory cestovného ruchu napr. Švajčiari:

1. demografický vývoj – zmena štruktúry turistov
 - a. viac budú cestovať starší ako mladší
 - b. mení sa štruktúra rodín, bude rásť podiel samostatne cestujúcich, čo môže znamenať rast dopytu
 - c. menia sa motívy turistov, napr. porastie záujem o vedomosti
 - d. bude rásť požiadavka na zdravotné motívy, wellness
 - e. turisti sa nebudú až tak odlišovať z hľadiska veku, ale najmä z hľadiska hodnôt, starší chcú to isté čo mladí, a preto by mala byť prierezová ponuka
 - f. rozdielny rast počtu obyvateľov vo svete spôsobí potrebu orientácie na nové trhy

2. rozdielnosť požiadaviek, dopytu
 - a. vznikajú stále viac nové segmenty turistov so špecifickými požiadavkami
 - b. turisti budú stále viac hľadať kombinácie autentického a nového, adrenalínového oddychu
 - c. viac kratších dovoleniek zvyšuje kompetentnosť hostí, vedia porovnávať a preto bude tlak na kvalitu
 - d. viacej kratších dovoleniek v súvislosti s rastúcou mobilitou
 - e. kratšie dovolenky znamenajú menej orientácie na sezónu s dopadom na celoročnú ponuku
3. nové trendy v distribúcii
 - a. rastie význam internetu bez ohľadu na vek, vzdelanie, príjem
 - b. rastie množstvo informačných kanálov, ktoré zohrávajú kľúčovú úlohu v distribúcii
 - c. e – distribúcia si vyžaduje štandardizáciu
 - d. porastie význam profesionálneho organizovania ciest vzhľadom na preplnenosť trhu ponukami
 - e. individualizácia si vyžaduje flexibilnú ponuku
4. ubytovanie – zážitkový turizmus
 - a. hotelierstvo bude naďalej jadrom turizmu, viac ako polovica dovolenkujúcich bude v hoteloch, mierne narastie dopyt po dovolenkových bytoch a domoch
 - b. atmosféru vytvára architektúra, design, služby
 - c. bude rásť potreba diferenciacie ponuky ubytovania, ubytovanie bez profilu bude mať problém
 - d. nevyhnutná inovácia ubytovacích zariadení (charizma, priateľskosť, experimenty,...)
5. disponibilné príjmy a senzibilita cien
 - a. stagnujúce príjmy spôsobia, že nebudú rásť výdavky na dovolenky
 - b. nové trhy turistov z krajín rýchlejšieho rastu (BRIC)
 - c. senzibilita turistov na cenu rastie, iba pri cca 5% turistov nehrá cena úlohu, stále viac naberá na význame dobrá kvalita za nízku cenu

Vzhľadom na nami odporúčané priority v rámci scenára rozvoja odporúčame výrazne odborne posilniť a rozšíriť činnosť **Oblasťnej organizácie cestovného ruchu**, jej právomocí v oblasti spoločného postupu, marketingu, cenotvorby s hlavným (merateľným) cieľom, ktorým bude zvýšiť počet turistov v regióne.

Rozvoj aktivít smerujúcich k uspokojeniu podnikateľského sektoru

Podnikatelia sledujú najmä:

- už existujúce odvetvia v regióne a štruktúru ekonomiky,
- kvalitu infraštruktúry a sietí,
- dostupné plochy a priestory,
- prítomnosť lokálnych vstupov do výroby – kvalita pracovnej sily, prírodné danosti, nerasty,
- prítomnosť univerzít,
- úroveň miezd,
- bankové inštitúcie,
- príbuzné alebo nadväzujúce služby,
- miestne dane a poplatky,
- charakter a kvalitu inštitúcií,
- transparentnosť a otvorenosť samosprávy,
- možnosti finančnej podpory,
- lokálna atraktívnosť územia.

Vzhľadom na rast konkurencieschopnosti regiónu, jeho veľkosť, ale aj doterajší vývoj, resp. zanedbávanie zo strany centrálnej a regionálnej vlády považujeme spoločnú hospodársku politiku regiónu za nevyhnutnú. K tomu považujeme za potrebné zo strany obcí vytvorenie **centra pre podporu rozvoja regiónu ako samostatnej právnickej osoby**. Toto centrum bude pôsobiť v oblastiach: kontaktný bod pre podnikateľov, poskytovanie poradenstva, vedenie databázy podrobnej podnikateľských subjektov, organizácia podujatí, koordinácia, kooperácia medzi firmami školami a samosprávou. Bude mať právomoc konať v mene obcí v definovanom rozsahu. Jeho úlohou by malo byť tiež zabezpečenie využívania brownfieldov, priemyselných areálov, objektov s jednotnou cenovou politikou pre pozemky a objekty v hraniciach mestského regiónu, cieleňá podpora malého a stredného podnikania vo väzbe na dohodnutý scenár rozvoja regiónu, podpora inovácií, start up-ov.

Spravovanie územia

Územie regiónu je charakteristické vysokým podielom obcí do 1 000 obyvateľov, veľkým počtom poslancov vzhľadom k počtu obyvateľov, vyššími mzdovými výdavkami obcí, nízkym využívaním e- governmentu.

Fragmentácia osídlenia a zabezpečovania správy a rozvoja územia obmedzuje hospodársky rast a produktivitu. Nepriaznivé účinky fragmentácie je možné vo veľkej miere zmenšovať pomocou nových mechanizmov správy územia. Z analýz vykonaných v európskych regiónoch sa preukázalo, že centralizácia určitých oblastí na miestnej úrovni zvyšuje efektívnosť o 50 %. Podľa analýz spájaním obcí prichádza tiež k zníženému výskytu rozrastania obcí a záberu pôdneho a lesného fondu, zvýšeniu efektívnosti systému verejnej dopravy a nižšej miere znečisťovania územia.

V mestskom regióne si väčšina volených predstaviteľov mesta a obcí schválila **maximálne možný počet poslancov** obecných zastupiteľstiev. Výnimku tvoria tri obce a mesto Lučenec, kde je počet poslancov na spodnej hranici podľa zákona 369/90 Zb. o obecnom zriadení, v znení neskorších predpisov. **Počet obyvateľov na jedného poslanca sa pohybuje v rozpätí 17 (Praha) – 1353 (Lučenec)**. Na jedného poslanca v priemere pripadá 197 obyvateľov, pri odpočítaní mesta Trnava 129 obyvateľov / 1 poslanec. V prípade zvolenia počtu poslancov na spodnej hranici podľa zákona je možná úspora 113 poslancov.

Podiel mzdových výdavkov na bežných výdavkoch obcí je vo väčšine obcí (30) **vyššia ako je priemer** v príslušnej veľkostnej kategórii obce: z toho sú 4 obce do 200 obyvateľov, 9 obcí veľkostnej kategórie 200 – 499 obyvateľov, 11 obcí veľkosti 500 – 999 obyvateľov, 3 obce vo veľkostnej kategórii 1000 – 1999, 2 v kategórii 2000 – 4999 a mesto Filákov vo veľkostnej kategórii 10 000 – 19 999.

Nie všetky obce v MR majú webovú stránku. **Žiadna z webových stránok neposkytuje svojim obyvateľom možnosť elektronického vybavenia**, splnenia povinností. Elektronizácia sa prejavuje v tom, že obce na svojich stránkach zverejňujú tlačivá a formuláre v elektronickej podobe (vo word alebo pdf formáte). Prejavom elektronizácie obecnej a mestskej samosprávy je aj existencia či neexistencia elektronickej úradnej tabule, ktorá ale vo väčšine prípadov obsahuje málo informácií.

Z posúdenia **úrovne transparentnosti, obsahu a množstva poskytovaných informácií** hodnotí Transparency International Slovensko 100 miest na Slovensku, medzi nimi aj mesto Lučenec, ktoré v rokoch 2010 – 2014 zaznamenalo výrazné zvýšenie úrovne a postup zo 70. na 31. miesto v rebríčku.

Z hodnotenia **podnikateľského prostredia** v meste Lučenec (centrum regiónu) a meste Filákov v roku 2012, na základe posudzovania infraštruktúry, kvality prostredia, pracovného trhu a kvality samosprávy v 145 mestách Slovenska obsadilo mesto Lučenec 75. miesto a mesto Filákov 45. miesto. Medzi mestami v banskobystrickom kraji bo Lučenec na 10. mieste z 24 miest a Filákov na 7. mieste. Mesto Lučenec malo podľa hodnotenia rezervy najmä v oblasti podnikateľského prostredia a kvality samosprávy.

V hodnotení regionálneho podnikateľského prostredia na Slovensku v roku 2010 sa umiestnil región/okres Lučenec na 62. mieste (zo 79.)

Odporúčania:

- výrazne zvýšiť intenzitu spolupráce v mestskom regióne,
- zväziť zlúčenie malých obcí (potreba vypracovania osobitnej analýzy),
- znížiť počet poslancov,
- znížiť podiel mzdových výdavkov v obciach, zvýšenou spolupracou obcí,
- vytvorenie spoločnej elektronickej tabule v rámci mestského regiónu,
- pokračovať v zvyšovaní transparentnosti,
- vykonať opatrenia na zlepšenie podnikateľského prostredia v mestách regiónu.

Spolupráca obcí⁴

Z údajov poskytnutých mestom Lučenec a obcami a z iných dostupných zdrojov je zrejmé, že mesto a obce nespolupracujú dostatočne a najmä nie dostatočne efektívne. Centrálné mesto a obce v mestskom regióne môžu, vychádzajúc zo zahraničných, ale aj domácich skúseností, **spoločne zabezpečiť viaceré úlohy**. Pri definovaní možností spolupráce vychádzame z tých oblastí, ktoré môžu, podľa nás, najviac pomôcť rozvoju regiónu.

Uvedené možnosti, námety tvoria akýsi katalóg, z ktorého je možné realizovať postupne jednotlivé námety, na ktorých sa miestni predstavitelia dohodnú. Nie je potrebné a ani vhodné realizovať všetko naraz.

Z hľadiska vymedzenia územia odporúčame prioritne začať spoluprácu mesta Lučenec a obcí v rámci prímestskeho územia.

Okrem námětov uvedených v časti rozvoja ekonomiky regiónu odporúčame spolupracovať v nasledovných oblastiach:

Koordinácia obecných projektov v území

Pre zabezpečenie systematického a dlhodobého rozvoja územia odporúčame vytvoriť **útvár**, ktorý zabezpečí prepájanie aktivít mesta a obcí regiónu. Útvár môže existovať v rámci útvaru stratégie mesta Lučenec a jeho úlohami by bolo najmä: posudzovanie projektov nadobecného významu, hľadanie možností ich financovania, iniciovanie, mediácia rozvojových aktivít, prenos know – how, miesto prvého kontaktu v danej oblasti

Spoločná koncepcia regiónu v oblasti tepelného hospodárstva

Odporúčame zabezpečiť a realizovať spoločnú energetickú politiku verejného a súkromného sektora v mestskom regióne (využívanie existujúcich, ale aj alternatívnych zdrojov) a tak prispieť k plneniu záväzku Slovenska voči EU s cieľom zvýšenia spotreby obnoviteľných energetických zdrojov o minimálne 27% a energetickú efektívnosť o minimálne 27%.

Spoločná dopravná a prepravná politika

Cieľom by malo byť vypracovanie a realizácia spoločného dopravného konceptu mesta a obcí v mestskom regióne, zvýšenie podielu hromadnej dopravy a cyklo dopravy v rámci mestského regiónu s cieľom prispieť k záväzku zníženia emisií skleníkových plynov o 40 % do roku 2030 oproti roku 1990.

Spoločná politika regionálneho školstva

Meniaci sa demografický vývoj, efektívne využívanie verejných zdrojov, koordinované investovanie do školských zariadení, ale aj potreba zabezpečenia dostupnosti predškolských a školských zariadení vo väzbe na pohyb obyvateľov si vyžaduje jednotnú školskú politiku. Preto odporúčame :

- vytvorenie jedného spoločného školského úradu v regióne /okrese,
- vypracovanie spoločnej stratégie rozvoja predškolských a školských zariadení
 - o reagujúcej na nové a očakávané trendy, ako napríklad prechodné zvýšenie počtu tried v materských školách vo väzbe na demografický vývoj - nárast o 5,5 % do roku 2017, následne pokles pod dnešnú úroveň,
 - o sledujúcej efektívne rozloženie zariadení v území, napr. materská škôlka + 1. stupeň v každej obci, 2. stupeň + školské autobusy, prepájanie MŠ so ZŠ (v budúcnosti využiteľné pre rast počtu žiakov v ŽS), návrh na výstavbu materskej škôlky v obciach kde nie je, ale aj pokrytie rastu tried v základných školách do roku 2025 o cca 9 % (cca + 800-850),
 - o využívajúcej koncepciu nasadenia školských autobusov, najmä pre deti druhého stupňa ZŠ.

V oblasti stredných a vysokých škôl (detašované pracoviská) je potrebné orientovať sa na tie, ktoré podpora strategické smerovanie rozvoja regiónu: poľnohospodárstvo, strojárstvo, energetika, výroba potravín, cestovný ruch, IT (nadväzujúc na faktory rozvoja regiónu v úvode 4. kapitoly).

⁴ V prílohe 3 je námet na vytvorenie jedného regionálneho združenia pre viaceré verejné politiky

Spoločná politika sociálnych služieb

Odporúčame vypracovať jeden spoločný projekt terénnej sociálnej služby pre celé územie mestského regiónu, prípadne aj pre iné obce prímestského územia v prípade ochoty spolupracovať.

Zároveň je potrebné cestou spoločného projektu naplniť potrebné zvýšenie počtu lôžok v malých zariadeniach (deinštitucionalizácia) do roku 2035 + 2,3/1000 obyvateľov, to znamená pre región cca 200 – 250 lôžok (východisko : prognóza), výstavbu siete detských jasí vo väzbe na hospodársky rozvoj regiónu.

Vzhľadom na miestne podmienky, ale aj vzhľadom na zvýšenie bezpečnosti územia odporúčame vypracovať program spoločne proti násiliu a rasizmu.

Zdravotníctvo

Odporúčame vytvorenie zdravotníckeho regionálneho klastra (všetky verejné aj súkromné subjekty, ktoré v zdravotníctve pôsobia - poskytovatelia, servis, výroba, distribúcia, výskum v regióne). Jedným z cieľov, okrem spoločného koordinovaného postupu by malo byť zvýšenie kapacity lôžok (aj špecializovaných) v regióne o cca 5-6 / 1000 obyvateľov, to znamená 500 pre mestský región ako dôsledok súčasného stavu a najmä demografických trendov.

Kultúrna politika

Spolupráca jadrového mesta a obcí by sa mala venovať spoločnej ochrane pamiatok v regióne, vytipovaniu high priorít (napr. Reduta v Lučenci, hrady v území) a participácii na ich spoločnej obnove, záchrane, pretože sú a môžu byť hlavnou atrakciou v regióne s prepojením na cestovný ruch. Rovnako je možné zvážiť spoločný model financovania kultúry v regióne.

Politiky v oblasti životného prostredia

Odporúčame :

- spoločný MUSES (miestny územný systém ekologickej stability) pre územie regiónu,
- cieľavedomé rozširovanie zelených plôch vo väzbe na zlepšovanie kvality životného prostredia a klimatickú zmenu,
- spoločné hospodárenie s komunálnym a biologickým odpadom - zber, skládka, separácia, recyklácia, jednotná cenová politika, zjednotene poplatku za KO,
- protipovodňové opatrenia.

Elektronizácia

Odporúčame podporiť výkon správy elektronizáciou využívaním elektronickej tabule, elektronických formulárov, ktoré by mali občania ľahko prístupné na stránke obce. Aj v tejto oblasti by mohlo byť pre obce výhodne využívať spoločný web portál pre konkrétne oblasti.

Marketing

V mestskom regióne chýba jednotná spoločná marketingová stratégia územia. Malým pokusom spoločnej propagácie a spolupráce je projekt „Spoločne za Novohrad“ zameraný na plánovanie, prípravu a riadenie hospodárskeho a sociálneho rozvoja pre Lučenec, Veľký Krtíš, Poltár, Fiľakovo a Modrý Kameň. Dobrým príkladom je prístup mesta Fiľakovo, v ktorom je vytvorené Novohradské turisticko-informačné centrum poskytujúce informácie o širšom území nezameriavajúce sa len na vlastné mesto. Centrum zároveň spolupracuje s okolím presahujúcim mestský región resp. okres a aj hranice SR - s Turistickým informačným centrom Rimavská Sobota, Mestským informačným centrom Lučenec, turistickou kanceláriou TOURINFORM Salgótarján, ďalšiu formu spolupráce predstavujú partnerské mestá Bátorfytereny (HU) a Szécsény (HU).

Centrum by v spojení s mestom Lučenec mohlo byť dobrou platformou pre propagáciu celého mestského regiónu vrátane všetkých súčinných činností - tvorba + distribúcia propagačných materiálov, kontaktný bod informovania, vytváranie a udržiavanie spoluprác s inými agentúrami, mestami, obcami zo širšieho okolia, vyhľadávanie

možností spoločných projektov, práca s deťmi a mládežou napr. v krúžkoch (turistický krúžok od 2009 na podmet BBSK).

Predpoklad komplexnej marketingovej stratégie je podpora a identifikácia konkurenčných výhod a atraktívnosti v celom mestskom regióne v podobe ich vzájomného prepojenia, synergie a nadväznosti pre jednotlivé cieľové skupiny:

- pre turistov a obyvateľov: stanovenie atraktívnych prvkov napr. prepojením turistiky a športu, kultúry a histórie, cykloturistika a poznávanie územia, prepojenie ubytovacích kapacít s cyklotrasami a autotrasami a pod,
- pre podnikateľov a investorov: identifikácia balíka výhod (napr. určenie skupín voľnej pracovnej sily podľa odbornosti a mobilizovateľnosti a identifikácia možných brownfields, priemyselných a stavebných zón) a ich propagácia.

Na základe toho odporúčame vytvorenie jednej spoločnej agentúry pre mestský región.

Hodnotenia podnikateľského prostredia v meste Lučenec

Zdroj: Národná agentúra pre rozvoj malého a stredného podnikania, 2012

Národná agentúra pre rozvoj malého a stredného podnikania vypracováva správu o kvalite prostredia v regiónoch Slovenskej republiky. Je súčasťou je aj podrobné zhodnotenie podnikateľského prostredia v mestách Slovenska. V prípade mesta Lučenec prišla k nasledovným zisteniam (údaje sú z rokov 2010 – 2012):

Na základe posúdenia infraštruktúry, kvality prostredia, pracovného trhu, kvality samosprávy obsadilo mesto Lučenec:

- celkovo 75. miesto zo 145 miest (Fiľakovo 45.)
- v rámci miest v Banskobystrickom kraji je z 24 miest na 10. mieste (Fiľakovo 7.)
 - o infraštruktúra a kvalita prostredia 6.miesto
 - o podnikateľské prostredie 12.miesto
 - o pracovný trh 4.miesto
 - o kvalita samosprávy 22.miesto

Silné stránky

- vybavenosť infraštruktúrou III. a I.
- podiel separovaného zberu
- zdravotnícka starostlivosť IV.
- dostupnosť verejných inštitúcií
- investori – zelená lúka
- miesto prvého kontaktu
- schopnosť splácať záväzky
- priemerná cena stavebných pozemkov
- krádeže áut
- daň za využívanie verejného priestranstva
- daň zo stavieb

Slabé stránky

- medzinárodné a vnútroštátne letisko
- inovatívne rozdeľovanie verejných zdrojov
- služby občanom
- podpora podnikania
- transparentnosť hospodárenia
- verejný internet
- ceny vodného a stočného
- stabilita krajiny
- úspešnosť získavania dotácií
- počet lôžok v ubytovacích zariadeniach
- priame zahraničné investície
- priemyselné závody
- prostriedky na vývoj

Hlavné výzvy pre ďalšie roky:

- zriadiť miesto s verejne prístupným internetom
- zriadiť klientské centrum a podnikateľský inkubátor
- podporiť transparentnosť rozdeľovania verejných zdrojov prostredníctvom poukážkového financovania
- e-government
- zvýšiť lôžkovú kapacitu

Príloha č.2

Bonita obcí v regióne

Bonita je vypracovaná web aplikáciou iRating spoločnosti SCB – Slovak Credit Bureau, spol. s r.o. a zverejnená s jej zvoľením . iRating je postavený na statickom a dynamickom vyhodnocovaní finančných (20) a nefinančných (7) ukazovateľov a ich komparáciou pomocou krížovej matice. Použitá matica prideli obcí jeden z ratingových stupňov.

Bonita obcí v roku 2012

Bonita	Charakteristika	obce
A	bez rizika	
B	stredné finančné riziko nízky predpoklad rozvoja	Čakanovce, Dobroč, Fiľakovské Kováče, Gregorova Vieska, Jelšovec, Mučín, Nové Hony, Pinciná, Polichno, Trenč, Breznička, Kalinovo,
B+	bez rizika	Belina, Kalonda, Luboreč, Mikušovce, Pleš, Stará Halič, Trebeľovce, Vidina,
B-	stredné finančné Priemerný predpoklad rozvoja	Ábelová, Biskupice, Boľkovce, Budiná, Buzitka, Čarnovce, Fiľakovo, Holiša, Lehôtka, Lentvora, Lupoč, Praha, Rapovce, Ratka, Ružiná, Šiatorská Bukovinka, Točnica, Tuhár, Veľká nad Ipľom, Veľké Dravce, Veľká Ves
C+	vysoké riziko finančnej stability a dobrý predpoklad rozvoja alebo stredné riziko finančnej stability a nízky predpoklad rozvoja	Bulhary, Divín, Halič, Kotmanová, Lovinobaňa, Lučenec, Mašková, Píla, Podrečany, Prša, Šávoľ,
C	vysoké riziko finančnej stability a horší predpoklad rozvoja	Lipovany, Nitra nad Ipľom,
C-	vysoké riziko	Mýtina, Panické Dravce, Radzovce, Šíd, Šurice, Tomášovce,

Regionálne združenie obcí⁵ pre oblasť rozvoja územia (Námet)

Je potrebné zdôrazniť, že v tomto projekte sa jedná najmä o spoluprácu obcí, nie primárne o spoluprácu verejného a súkromného sektora. Ide nám o vytvorenie podmienok na úrovni miestnej samosprávy pre efektívnejšiu spoluprácu so súkromným sektorom. Prístup spolupráce v hraniciach mestského regiónu, primárne v hraniciach prímestského územia mesta Lučenec je plne v súlade s trendmi v okolitých štátoch. Rozvoj mestského regiónu, zvyšovanie jeho konkurencieschopnosti voči hlavnému mestu Slovenska, iným mestám a regiónom na Slovensku, ale aj v priestore strednej Európy, vytvorenie podmienok pre reakcie na očakávané trendy a výzvy, si vyžaduje čo najstabilnejšiu štruktúru. Ideálnym riešením by bolo zlučovanie. Nakoľko takýto prístup, vzhľadom na doterajší vývoj, minimálnu mieru spolupráce, ale aj súčasné bariéry a nepripravenosť politických elít na miestnej a centrálnej úrovni prístupit' k centrálne riadenému zlučovaniu obcí, nepovažujeme za reálny, druhým najlepším riešením je čo najpevnejšia a najstabilnejšia forma spolupráce v hraniciach mestského regiónu.

Pre územie mestského regiónu Lučenec odporúčame vytvoriť **Regionálne združenie obcí**, samostatnej právnickej osoby, ktorá by mala mať väčší rozsah pôsobnosti ako súčasné regionálne združenie obcí Novohradu pre zabezpečenie v odporúčaniach uvedených verejných politík.

Hlavné princípy regionálneho združenia :

Identita

Regionálne združenie posilní rozvoj a význam mestského regiónu ako politicky, hospodársky a kultúrne jedinečného priestoru, v rámci ktorého jednotne vystupujú mesto Lučenec a obce ako partneri

Stratégia

Regionálne združenie dosiahne svoje ciele, zábery, tým, že sa vytvorí základ dôvery a partnerských vzťahov, posilní sa sebavedomie, zosieťujú sa združené obce, a tým aj ich vedomosti, schopnosti

Organizačná kultúra

Regionálne združenie bude partnerom každej obce, orientované na riešenie problémov a otvorené využívaniu inovácií a podporujúcemu rozvoju obcí v združení

Úlohy

Regionálne združenie bude na základe dohody obcí zabezpečovať spoločne pre všetky členské obce úlohy v oblasti : dopravy a prepravy, priestorového rozvoja, kultúry, hospodárstva, vrátane cestovného ruchu, regionálnej politiky, energetiky a bude znášať politickú a právnu zodpovednosť za ich výkon

Procesy

Regionálne združenie bude vypracovávať na základe zadania produktov, podporovať obce v správe a riadení územia obcí a bude sa starať o dohody, obhajovanie záujmov obcí

Zdroje

Regionálne združenie bude mať svoj vlastný rozpočet a bude mať kvalifikovaný personál

System

Regionálne združenie bude vo vlastníctve obcí, bude mať potrebné rozhodovacie a pracovné štruktúry, ktoré dokážu pripravovať a realizovať projekty

⁵ Združenie obcí § 20

(1) Obce môžu zriaďovať združenia obcí.

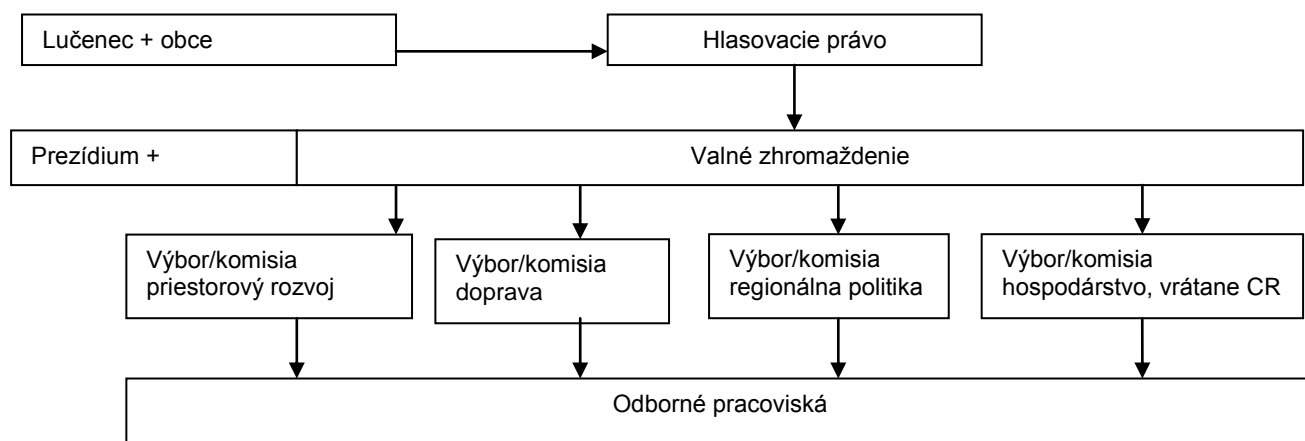
(2) Združenie obcí je právnická osoba.

(3) Združenie obcí nadobúda právnu subjektivitu dňom registrácie registrujúcim orgánom.

(4) Predmetom činnosti združení obcí je najmä oblasť sociálnych vecí, starostlivosti o životné prostredie (predovšetkým zhromažďovanie, odvoz a spracúvanie komunálneho odpadu, odvádzanie a čistenie odpadových vôd), miestna doprava, oblasť školstva, kultúry a miestny cestovný ruch; svojou činnosťou združenie obcí napomáha vytvárať podmienky na plnenie úloh obcí, ako aj úloh vyššieho územného celku.

(5) Na platnosť zmluvy o zriadení združení obcí je potrebný súhlas nadpolovičnej väčšiny všetkých poslancov obecného zastupiteľstva každej obce, ktorá je účastníkom zmluvy. Súčasťou zmluvy o zriadení združení obcí sú jeho stanovy.

Organizačná schéma

Príležitosti a ohrozenia spolupráce mesta a obcí v rámci Regionálneho združenia

A. príležitosti	B. ohrozenia
A1 Využitie rôznorodého potenciálu územia	B1 Rôzna veľkosť obcí
A2 Efektívnejšie zabezpečenie úloh a zabezpečenie úloh, ktoré sa doteraz nezabezpečovali	B2 Rozličné perspektívy rozvoja obcí
A3 Včasné rozpoznanie spoločného a odlišností	B3 Rozličná identita
A4 Posilnenie pozície v rámci kraja a štátu	B4 Rozličné záujmy a priority

Ohrozenia sťažujú spoluprácu a preto je potrebné hľadať ich riešenie. Námety na riešenie ohrození :

B1 Rôzna veľkosť obcí

V spoločnom regióne existujú obce s rozličným počtom obyvateľov, rôznymi pracovnými možnosťami, rozličným hospodárskym potenciálom, odlišnou daňovou a finančnou silou. Jadrové mesto, väčšie obce a menšie obce majú rozličné profesionálne politické zastúpenie, rôznu veľkosť úradov, organizácie, ale aj rôznu úroveň profesionality. Možné riešenia:

- z obsahového hľadiska
 - o profesionálni zamestnanci jadrového mesta robia prípravu v jednotlivých oblastiach pre celý región, pričom sú platí ovcami celého regiónu
- z organizačného hľadiska
 - o je potrebné zabrániť aby jadrové mesto dominovalo, v spoločných politikách by mali byť všetci rovní
 - o v jednotlivých oblastiach je možné odovzdať vedenie komisie ľuďom z obcí,
 - o je možné zriadiť profesionálnu inštitúciu, ktorá bude mať na starosti prípravu odbornej agendy financovanej zo zdrojov obcí regiónu
- z procesného hľadiska je
 - o lepšie začať bez vopred definovaného konkrétneho výsledku, tým sa všetci členovia môžu zúčastniť procesu,
 - o vhodné používať participatívne metódy na prípravu projektov,
 - o potrebné jasne definovať pravidlá, ak nie sú jasne je dobré ich vyjasniť všetkým,
 - o najlepšie začať s menšími projektmi

B2 Rozličné perspektívy rozvoja obcí

Vidiecke obce sú často vystavované väčšiemu tlaku pri ich rozvoji. K tomu je väčšinou rozvoj orientovaný tam, kde existuje optimálne prepojenie osídlenia a dopravy, preto sa najčastejšie územie rozvíja pozdĺž hlavných ťahov. Vidiecke, menej dostupné, obce mimo hlavných ťahov ťažko „znášajú“ pokračovanie takého procesu. Možné riešenie:

- z obsahového hľadiska
 - o vytvorenie spoločnej stratégie, vízie, spoločného programu rozvoja
 - o vypracovať opatrenia v niektorých oblastiach v prospech vidieckeho územia
 - o motivovať malé obce v projektoch

- podporiť odborne menšie obce
- z organizačného hľadiska
 - vytváranie flexibilných zoskupení pre jednotlivé projekty
- z procesného hľadiska
 - je možné začať s projektom pre menší počet obcí, ale informovať všetky
 - v priebehu času nebude platiť vo všetkých projektoch stratégia win-win, niektoré obce získajú, iné nie. je potrebné vypracovať dopadovú analýzu na všetky obce (čo získajú, čo stratia)

B3 Rozličná identita

Napriek tomu, že sa životné štýly mesta a vidieka približujú, rozdiely medzi mestskou a vidieckou identitou sú zreteľné. To môže viesť k rozličným prioritám, k nedorozumeniam a nedôvere. Možné riešenia:

- z obsahového hľadiska je
 - potrebné rôznymi spoločnými aktivitami dosiahnuť spoločnú identitu regiónu
 - vhodné spolu vypracovať spoločnú víziu
 - vhodné začať s dôveryhodnými projektmi
- z procesného hľadiska
 - vytvárať postupne spoločný príbeh regiónu
 - vyzdvihovať to čo spája, nie to čo rozdeľuje
 - postupne budovať spoločnú identitu
 - je vhodné mať všeobecne akceptovaných „vlajkonosičov“ a získať osobnosti pre podporu spolupráce

B4 Rozličné záujmy a priority

Mesto a obce nemusia reagovať na rovnaké výzvy. Zatiaľ čo mesto trápia sociálne problémy, doprava,...vidiek má problémy s infraštruktúrou, miestnou ekonomikou. Preto bude chcieť každý presadzovať svoje priority. Situácia sa vyhocuje aj tým, že volení predstavitelia obcí chcú realizovať svoje sľuby, projekty a zastupujú záujmy svojich obyvateľov. Regionálne aktivity a angažovanie sa občania pri voľbách neocenia. Možné riešenia:

- z obsahového hľadiska je
 - vhodné zvyrazňovať potenciál celého regiónu
 - v rámci regiónu je možné vytvoriť menšie centrá pre malé obce
 - potrebné okrem regionálnych projektov riešiť aj miestne projekty
- z organizačného hľadiska
 - vytvoriť tematické skupiny na spoluprácu
 - umožniť variabilnú geometriu projektov (projekty pre rôzne skupiny obcí)
- procesného hľadiska
 - budovať na úspechoch doterajších regionálnych projektoch
 - vnímať špecifiká obcí, mikroregiónov
 - zvyrazňovať riešenia spoločných problémov
 - zvoliť rôznu rýchlosť realizácie projektov
 - flexibilne nastavovať procesy

Vhodnosť foriem spolupráce, výhody a nevýhody

Spolupráca na zmluvnom základe

Výhody	Nevýhody	Vhodnosť
<ul style="list-style-type: none"> - flexibilná forma vo vzťahu k predmetu spolupráce, jednoduché prispôsobenie sa rozličným rámcovým podmienkam - minimálne náklady na založenie 	<ul style="list-style-type: none"> - obmedzená istota pre obec, ktorá výkon zabezpečuje - komplikované garancie výkonu, kvality, úhrady škôd 	<ul style="list-style-type: none"> - pre oblasti s minimálnymi kapitálovými výdavkami - správne úlohy by nemali byť predmetom zmluvnej spolupráce

Združenie

výhody	Nevýhody	Vhodnosť
<ul style="list-style-type: none"> - minimálne náklady na založenie - každý kto chce realizovať ciele združenia môže spolupracovať - jednoduchý vstup a výstup, hocikedy je možné vypovedať členstvo - otvorené pre verejné aj súkromné inštitúcie a osoby 	<ul style="list-style-type: none"> - táto forma negarantuje, že sa na činnosti podieľajú všetci členovia - menej stabilná organizácia, pretože neexistuje dlhodobá väzba členov a je možný okamžitý výstup bez formálnych komplikácií - náklady na manažment - žiadne hospodárske aktivity, len členstvo, nepredpokladá sa prerozdeľovanie príjmov členom 	<ul style="list-style-type: none"> - nevhodné pre dlhodobú spoluprácu, skôr pre oblasti bez kapitálových výdavkov, <ul style="list-style-type: none"> o marketing o kultúra o úlohy, projekty s o širokým súkromným alebo verejným záujmom

Spoločnosti podľa súkromného práva (s.r.o., a.s.,...)

výhody	Nevýhody	Vhodnosť
<ul style="list-style-type: none"> - samostatná organizácia mimo správy - trvalé definovanie právomocí členov (kontrola, rozhodovanie, rozdelenie zisku,...) - relatívne dobrá možnosť riadenia - daňové a personálne výhody - flexibilita v rozpočte, nepodliehanie pravidlám vo verejnom rozpočtovaní - ručenie - možnosť realizácie projektov PPP - možnosť získania cudzích zdrojov 	<ul style="list-style-type: none"> - vyššie náklady na založenie - zvýšené náklady na účtovníctvo - daňová povinnosť - riadenie iba v rámci zákonov - nižšia transparentnosť 	<ul style="list-style-type: none"> - pre zásobovanie na ktorých sa podieľa viacej obcí - pre oblasti kde je zastúpený aj súkromný kapitál - nemôžu zabezpečovať správne úlohy, pre malé projekty je založenie nákladné

Spoločné združenie na zabezpečovanie výkonu verejnej správy

výhody	Nevýhody	vhodnosť
<ul style="list-style-type: none"> - jednoduché založenie - nie je potrebná právna subjektivita 	<ul style="list-style-type: none"> - nemá právnu subjektivitu a preto nemôže vystupovať a konať vo vlastnom mene - môžu spolupracovať iba obce 	<ul style="list-style-type: none"> - nevhodné pre správu nehnuteľností, riadenie podnikov - nevhodné pre úlohy, kde sú veľké výdavky (technické služby,...)

Združenie obcí

výhody	Nevýhody	vhodnosť
<ul style="list-style-type: none">- samostatná právnická osoba- prevzatie nadobecných úloh- verejné rozhodovacie štruktúry- právne aj hospodársky samostatné- vlastný rozpočet- rovnocenné partnerstvo- orientácia na dlhodobú spoluprácu- financovanie zodpovedá záujmom	<ul style="list-style-type: none">- vznik a zmeny sú viazané na povolenie- relatívne dlhý proces zakladania- pomerne komplikovaná dohoda na rozpočte- komplikované rozhodovacie procesy- pre každú úlohu je možné založiť združenie (presadzované aj na Slovensku) čo vedie k rozširovaniu administratívnych štruktúr	<ul style="list-style-type: none">- pre všetky úlohy, t.j. aj pre úlohy spojené s kapitálovými výdavkami, ale aj úlohy správne